श्री

यजुर्वेदीयनित्यकर्मावली.

[संक्षिप्त विधान समेत.]

योजक,

राणाश्री सुरतसिंहजी अलुभाई.

ध्रांगध्रा.

गूजरात विद्यापीठ ग्रंथालय

[गुजराती कॉपीराइट विभाग]

अनुक्रमांक ૬૬૫૬ वर्गांक

पुस्तकनुं नाम યજુર્વેદીય નિત્યકર્મવિધિ

विषय ૫૬૨:૪૬૪

श्री

यजुर्वेदीयनित्यकर्मावलि.

[संक्षिप्त विधान समेत.]

योजक,

राणाश्री सुरतसिंहजी अलुभाई

ध्रांगध्रा.

प्रसिद्धकर्त्ता,

राणाश्री सुरतसिंहजी अलुभाई

ध्रांगध्रा.

(सर्व हक्क स्वाधीन.)

स्वकीय "श्री सत्यनारायण" छापखानामां

पटेल मोतीलाल काळीदासे छापी.

ठे. सीव्हील इस्पीताल पासे, पानाभाइनी वाडीमां.

अमदावाद.

प्रथमावृत्ति. प्रत ५००.

संवत १९७२. सने १९१६.

मूल्य रु. ०-४-०.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
૬૬૫૫
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ

(दोहा.)

नित्य नियम विण नारि नर, गारव ीन गणाय;
माटे नित्यनियम करो, लेखे जन्म लखाय ! १

पुस्तक—पूज्य प्रकट कर्युं, हितसाधकजन त;
माटे सर्वे सज्जनो, वांचो स्नेह समेत ! २

मनन करी मतलब सहु, सतत मेळवी सिद्धि;
विजय वरो वसुधाविषे, संग्रहि ्ण्यसमृद्धि. ३

स्वधर्मनेज ीकारवो, परिहरवो परधर्म;
तोज उन्नति आत्मनी, थशे सदा शिवशर्म ! ४

आ छे अभिनव औषधी, तोफा [illegible];
स्वर्ग अने अपवर्ग आ, दे छे सद्य स्वतंत्र ! ५

आ अमोघवाणी तमे, धरो ध्यानमां मित्र;
अनुभवशो अति उच्च सुख, थाओ परम पवित्र ! ६

तथैवास्तु !!!

प्रस्तावना.

धार्मिक नित्यकर्म करवानी आवश्यक्ता विशे आपणा शास्त्रकारोए, स्मृतिकारोए अने आचार्योए अनेक स्थळे युक्तिपूर्वक यथाविधि समजावेलुं छे तोपण मारा जेवा एक सामान्य मनुष्यथी आवा अति गहन विषयनी यथास्थित चर्चा थवी ए अति मुश्केल छे, तेथी आ लघु ग्रंथनी लंबाण भूमिका आलेखवाइ नथी. तद्यपि–अधुना केटलाक अर्धदग्ध मनुष्यो तरफथी एवी पण दलीलो करवामां आवे छे के जो मनुष्य नितिमान् रही प्रभुप्रार्थना करे तो पछी तेने नियमीत स्नान संध्या तर्पण प्राणायाम इत्यादि नित्यकर्म करवानी शुं अगत्य छे ?

आ प्रश्ननो यथामति टुंको खुलासो एटलोज छे के उक्त कथनानुसार जो नियमपूर्वक हंमेशां करवामां आवे तो ते पण धार्मिक नित्यकर्मज छे. परंतु अवावरु मकान दिनप्रतिदिन विशेषतः मलीन थतां तेने जोइ जेम आपणने अरुची उत्पन्न थाय छे तेम आ देह के जे कुदरती कारीगीरीना अद्वितीय नमुनारुप आत्मानुं मनोहर निवास मंदीर छे, ते पण विधिपूर्वक धार्मिक नित्यकर्म वडे शुद्ध कर्या विना अवावरु मकाननी माफक मलीन थइ जाय छे. एवा मलीन मंदीरमां आत्माने प्रसन्नता–रुची रहेती नथी. तेनुं प्रमाण उपरोक्त अभिप्राय धारण करनाराओना उद्गारोमांथी पण मळी आवे छे. तेओ कदी कदी एम पण कहे छे के "न्हाता नथी त्यां सुधी आळस उडती नथी ने कांइ काम सुझतुं नथी".

एवी रीते विधिपूर्वक स्नानसंध्या इत्यादि नित्य नियमीत धार्मिक कर्मवडे यथोचित मनने शुद्ध करी सात्विक भावनाओमां द्रढ कर्या सिवाय इश्वरस्मरणमां तदाकार थवानो संभव बहु ओछो छे; एटलुंज नहि पण नितिनां कार्यो करवानो आधार पण मननी शुद्धि उपरज छे तेथी मन पवित्र थया पहेलां कोइ पवित्र कार्यो थइ शकतां नथी. अने मनशुद्धिनो सरळ ने स्हेलो मार्ग नित्य नियमीत धार्मिक कर्मकांडज छे.

नित्य नियमीत धर्मकर्म विधि शरीरने कांइक परिश्रम पडे तेवो होवाथी शारीरिक परिश्रममां आटला बधा पामर पुरुषो घणाभागे आवां वचन काढे छे. तेमनां स्वच्छंदी मन प्रमादना प्रतापथी आवा साधारण नियमनुं पण प्रतिपालन करवा अशक्त होय छे त्यारे एवुं पामर-रांक मन नितिना हंमेशां पवित्र पण अति कठोर नियमोमां प्रवर्ति परमेश्वरनी प्रार्थना करवाने समर्थ बनी शके ए खरेखर असंभवीत जणाय छे.

नियमीत कर्म करवा विना जेम लौकिक कार्य स्हेलाइथी साधी शकातां नथी तेम पारलौकिक कार्य पण ते तरफथी ते माटेनां नियमीत कर्म कर्या विना साधी शकातां नथी. जेम नित्य नियमीत कवायत नहि करनार सैन्य रणसंग्राममां तालिम विमुख होवाथी व्यवस्थित रीते द्रढतापूर्वक अडग रहेवाने बदले शत्रु समिपे कायरता दर्शावी पराजित थाय छे. तेम इश्वर साथे तादात्म्य करवा नियमीत धार्मिक नित्यकर्म कर्या विना एक नहि पण काम क्रोधादि षटरिपुना बलिष्ट सैन्य साथे अहर्नीश चालता युद्धमां तेवुं अव्यवस्थित निरंकुशीत मन अस्थिर बनी अंते कायरता दाखवी सजड हार खाइ मनुष्य जन्मरुप मोक्षनो प्राप्त थयेल मोको गुमावी अंते मृत्युना मुखमां जइ पडे छे त्यारे नियमीत धर्म कर्म करी पोताता मन मातंगने अंकुशमां राखनार महात्मा पुरुष इश्वरध्यानमां मग्न थवाना निदिध्यासनथी पोताना कामक्रोधादि अजेय शत्रुओथी सीकस्त पाम्या सिवाय स्हेलाइथी आत्मा अने परमात्मानुं तादात्म्य-एकाकार-करी शके छे अने तेथी नित्यकर्मथी कसायला मनवाळा जीवनमूक्त धीर पुरुषो संसारना तृण शृंखला समान कोइ पण प्रकारना पाशथी अबद्ध रही यथाकाले महारथी पेठे मृत्युना मेदानमां बाल क्रिडावत् प्रवेशी आत्मा परमात्मानुं ऐक्य टकावी पोताना ऐहिक धर्मने स्वाभाविक भोगवता अंतकाले यथामति गतीने पामे छे. 'सुज्ञेषु किंबहुना'.

ઝાલાવાડના પ્રાચીન ગૌરવાન્વીત ધ્રાંગધ્રા નરેશ

મહારાજા રાજસાહેબ શ્રી ઘનશ્યામસિંહજી.

अर्पणपत्रिका.

नेक नामदार धर्मधुरंधर महाराजाधिराज महाराणा श्री घनश्यामसिंहजी बहादुरनी पवित्र सेवामां

ध्रांगध्रा.

आप मानवंता महाराजा साहेबने तख्तनशीन थयाने जो के टुंक समय व्यतित थयो छे तदपि तेटला वखतमां राज्यनां प्रत्येक धर्मस्थानोने आप नामदारे सासनोनी व्यवस्था करीआपी तेमनो जीर्णोद्धार कर्यो छे, राज्यमां संस्कृत पाठशाळाओ स्थापवानी अने तेमां अध्ययन करता विद्यार्थीवर्गने छात्रवृत्तिओ आपवानी साथे प्राथमिक केळवणीनी शाळाओमां अने औषधशाळाओमां पण वृद्धि करी छे. वळी प्रजावर्ग पोताना धर्मकर्ममां प्रवर्ते तेवी आप नामदारनी उच्च अभिलाषा होवाथी आप नामदार साहेब एक आदर्श राजर्षि तरिके सनातन वेदधर्मना अति अगत्यना प्राथमिक अंग कर्मयोगने श्रद्धापूर्वक, प्राधान्य आपता रह्या छो, ए इत्यादि उत्तमोत्तम दैवी सद्गुणोथी आकर्षाइ आप नामदारनो गुणानुरागी हुं आ " नित्य नियमावली–नित्यकर्म " नो लघुग्रंथ कृपायुक्त संमति साथे आप धर्मप्रतिपालक महाराजा साहेबने भक्तिपूर्वक अर्पण करुंछुं.

हुं छुं,

आप नामवरनो आज्ञांकित सेवक,

राणा सुरतसिंहजी अलुभाइ.

कोंढ (ध्रांगध्रा).

॥ शुद्धिपत्रम् ॥

पत्रम्	पंक्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्	पत्रम्	पंक्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्
४	१५	लक्ष्मी	लक्ष्मीः	९	६	त्वांच	त्वंच
५	४	दक्षिण मुखे	दक्षिणामुखः	॥	२१	ष्टाक्याम्	ष्टिकायाम्
॥	१२	भ्यान्तरः	भ्यन्तरः	॥	२२	पृषे	पृष्ठे
॥	१९	त्वां	त्वं	१०	१६	।देवि	देवी
॥	२४	श्रागुरु	श्रीगुरु	११	२	पद्भयां	पद्भ्याम्
७	१०	सिन्धु	सिन्धो	॥	३	मामृत	माममृत
॥	११	साता	सीता	॥	१८	वितुं	वितु
॥	२१	गन्धी	गन्धि	॥	॥	धीयो	धियो
॥	२३	पृथ्वि	पृथिवी	१२	६	पश्यन्तः	पश्यन्त
॥	२४	ज्योतिरस्मान्नपुन	ज्योतिष्म्मान्नपुन	॥	११	श्याम	स्याम
॥	२४	सदडं	सदड	॥	२१	वैराग्यम्	वैराग्ये
८	४	तेज	तेजः	॥	२२	लिङ्ग	लिङ्गं

पत्रम्	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
१३	६	धाङ्	धाडं
॥	७	संख्यां	संख्या
१६	४	मायार्ती	मायान्तीं
॥	१८	वेशयत्न	वेशयन्न
१८	१०	भूतं	भूत
२२	९	सत्त्वस्या	सत्त्यस्या
॥	१२	त्यमध्यो	त्यमेध्यो
॥	२०	शिल्पे·	शिल्पङं
॥	२२	त्वानि	त्यानि
२३	११	साक्षिणे	साक्षिणि
२४	६	यथा	अथा
॥	॥	दर्भौ	दर्भैः
॥	८	भ्युक्ष	भ्युक्ष्य
॥	१०	गोत्रं	गोत्राय

पत्रम्	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
॥	॥	नर	नराय
॥	॥	मन्त्रो	मत्रो
॥	११	येषो	एषो
॥	॥	प्रदिषो	प्रदिशो
॥	॥	हंजातः	हजातः
॥	१२	जना	जनाँ
॥	१३	जहु	जुहु
॥	१५	नाम	नां
॥	१६	शाकल्ल	साकल्य
२५	१	मनुष्ये	मनुष्येभ्यो
॥	२	हन्तः	हन्त
॥	॥	भ्यांन	भ्योन
॥	४	नाशनं	नाशिनी
२५	५	ग्राहंतुमग्रास	गृहातुमेग्रासं

पत्रम्	पंक्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्
२५	५	गावत्रे	गावत्वे
॥	॥	मातराम्	मातरः
॥	१०	तृप्ता	तृप्ताः
॥	११	उपवादी	श्चापवादी
॥	॥	द्यावतु	द्वावेतौ
॥	१२	चपावादि	अपवादी
॥	॥	तिथिमो	तिथिर्मो
॥	॥	यकम्	यकः
॥	१५	तांबुलेन	ताण्डुलेन
॥	॥	मन्त्र	मन्त्रं
॥	१६	वैस्व देवकृतेन	वैश्वदेव कर्मणा
२७	७	आतापिमा	आतापिर्मा
॥	८	समुद्रशो	समुद्रःशो
॥	९	मार्जे	माज्र्ये
॥	१७	दीपो	दीप
२८	१	स्वेत	श्वेत
॥	५	कल	कफ
॥	१०	निशिः	निश्चि
२९	९	मूत्रम्	सूत्र !
॥	११	तन्धाराशः	तन्धीरासः
॥	॥	देवयन्त	देवयन्तः
॥	१६	मद्यपूति	मद्यम्प्रति
॥	१७	यज्ञोपवाते	यज्ञोपवीते
॥	२१	त्वपरि	त्वत्परि
३०	१३	ग्रहणेश्वैव	ग्रहणे चैव
३१	१५	कृतिं	कृत्तिं
॥	१७	मंत्यवं	मत्यव
॥	२४	सन्निधो	सन्निधौ

पत्रम्	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
३२	३	वेद	वेदँ
॥	८	पुरुषडं·	पुरुषॐ
॥	१२	गृहणा	गृहाणा
॥	१३	पुरुषडं·	पुरुषडं·
॥	१४	यंक्त्वा	[illegible]
॥	१७	गृहित्वा	गृहीत्वा
॥	१८	पुरुषडं·	पुरुषॐ
॥	१९	पुरडं·	पुरडं·
॥	२२	कुरुश्व	कुरुष्व
३३	६	नग्रडं.	नग्रडं·
॥	॥	तसडं·	तसॐ
॥	८	स्नान्ते	स्नानान्ते
॥	२२	रडं·	रॐ
॥	२४	बिल्व	बिल्वँ

पत्रम्	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
३४	६	वर्त्ती	वर्ति
॥	१०	सर्करा	शर्करा
॥	॥	चोतमं	चोत्तमं
॥	११	उपा	उप
॥	१७	प्रास	प्राश
॥	२१	पूजि	पूगी
३५	८	युक्तो	युक्तं
॥	॥	स्कारो	स्कारं
॥	१३	कर	क्रर:
॥	॥	मम:	मम
॥	१५	स्मृत्वा	स्मृत्या
॥	२०	ष्थाणा	ष्याणां
॥	॥	हत्या	हत्यां
॥	२४	धिमहि	धीमहि

पत्रम्	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
३५	२४	शिव	शिवः
३६	५	||	
||	१३	श्रासदा	श्रीसदा
३७	८	पदं	पद्
||	१८	मीयता	मीयतां
३९	१	ध्यान	ध्यानम्
||	४	ङ्कशाब्जा	ङ्कुशेष्टा
||	||	वरमनसं	धृतिविशदं
||	८	नोनमोनमहंसेनाम्यडं·	वोनमः
||	१०	ग्लैा	ग्लैाँ
||	१८	मनसडं·	मनऽं
||	||	व्वाचडं·	व्वाचडं·
||	||	मशीय	मशीमहि
||	१९	स्यरशोयस्रडं·श्रीडं·	स्यमयिश्रीः
३९	१९	श्रयताम्मयि	श्रयतांयशः
४०	६	नितम्बी	नितम्बि
||	१०	लक्ष्मि	लक्ष्मी
||	११	विष्णु	विष्णुं
||	१३	देवायाः	देवाय
||	१७	धामहि	धीमहि
४१	२	विष्णु	विष्णुः
||	३	निष्टी	निष्टि
||	४	हृदया	हृदयाय
||	५	विष्णु	विष्णुः
||	६	द्राय	न्द्राय
||	८	वाँर्त्ते	वर्त्तीं
||	१०	केशडं.	केशऽं
||	११	म्पस्य	म्पश्य

पत्रम्	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
४१	११	गोपाडं·	गोपाडं
॥	१३	दिव	द्विवा
॥	१६	पुष्पाणि	पुष्पंच
॥	१७	नाःडं.	नां
॥	१८	व्वाचडं·	व्वाच
॥	॥	सद्रडं·	सद्रं
॥	१९	मित्रडं.	मित्रं
४२	५	निष्ठी	निष्ठि
॥	१०	आदितः	आदित्यः
॥	३९	स्वेत	श्वेत
॥	२३	गोत्रोत्पन्नअ	गोत्रोत्पन्नोऽ
४३	८	स्तृप्यन्तां	स्तृप्यतां
॥	१३	ग्रामच	ग्रामश्च
॥	१४	स्तृप्यन्तां	स्तृप्यतां

पत्रम्	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
४३	२०	वोहु	वाढु
॥	२४	ताजल	ताञ्जला
॥	२५	मरिचस्तृप्यतां	मरिचयस्तृप्यन्तां
४४	६	द्विगुणाकु	द्विगुणीकृतकु
॥	७	नलाद्या	नलाद्यो
॥	॥	त्वेंताज	त्वेताञ्ज
॥	१२	स्तुप्यामि	स्तुप्यन्तामि
॥	॥	तांमि	तामि
॥	२६	मात्रा	मात्रे
॥	॥	चिन्तमे	चिन्तये
॥	२७	त्वपोज	त्वपोञ्ज
४५	४	स्वरूपं	स्वरूप
॥	७	गोत्रो	गोत्रा
॥	॥	देवि	देवीक्षा

पत्रम्	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
४५	८	देवि	देवीक्ष
॥	९	॰॥	॰॥
॥	१३	स्वरूपस	स्वरूपस्स
॥	२४	येडं॰	येऽ
॥	॥	येत्र	येऽन्य
४६	१	न्यजन्मनी	जन्मनि
॥	॥	वाः सर्व	वाः ते सर्वे
॥	॥	यास्मत्कु	चास्मत्कु
॥	२	तृप्यन्तुमद्त्तं	गृह्णन्तुमयादत्तं
॥	१०	सहस्रांशि	सहस्रांशो
॥	॥	अनुकम्प	अनुकम्पय
॥	१८	शिवःस्वः	शिवस्व
॥	१९	ज्योति	ज्योतिः
॥	२०	विष्णुवि	विष्णवी

पत्रम्	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
४६	२१	विष्णुवि	विष्णवी.
॥	॥	नमस्ते	नमोऽस्तु
४७	२	जितेन्द्रियां	जितेन्द्रियं
॥	॥	वरिष्टां	वरिष्टं
॥	३	नमामिः	नमामि
॥	५	विस	विश
॥	१०	आत्मानो	आत्मनो
४८	२	मौन	मौनं
४९	२	तत्सर्व	तत्सर्वं
५०	॥	शलपुत्री	शैलपुत्री
॥	॥	चारिणीम्	चारिणीं
॥	४	यिंनीस्त	यिनीत
॥	५	रात्रेति	रात्रीति
॥	॥	अष्टमं	चाष्टमं

पत्रम्	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
॥	६	दात्रीय	दात्रीच
॥	॥	किर्त्तिताः	कीर्त्तिताः
॥	१२	सिन्धु	सिन्धो
॥	१३	तीर्थानी	तीर्थानि
॥	१४	तेनत्त्वं	तेनत्वं
॥	१६	हविर्भि	हविर्भिः
॥	१७	ध्युरुद्ग	ध्युरुस
॥	॥	आयु प्रमाषी	आयुःप्रमोषो
५१	६	द्विमां	द्विदं
॥	१५	तियकम्	तीयकम्
॥	१९	भय	भयं
॥	२०	मोक्षार्थिं	मोक्षार्थी
५२	२	नागन्द्र	नागेन्द्र
॥	५	मकराय	मकाराय

पत्रम्	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
५४	११	कुर्याद्वा	कुर्याद्द्वा
॥	१६	ध्याये ध्येयं	ध्यायेद्धेयं
॥	१७	रक्षा	रक्षां
१९	१९	यादागणे	यादोगणे
॥	२२	महाद	महाद
५५	११	उत्तरार्ध	उतार्ध
॥	१२	श्रावत्स	श्रीवत्स
॥	१६	स्पर्शम	स्पर्शन
॥	२०	युक्तौ	युक्तो
॥	२२	भ्योध्येभ्य	भ्योंह्येभ्य
॥	२४	तोभ	स्तोभ
५६	२	वानेन	वानेव
॥	६	सर्वेः	सर्वैः
	१२	व्याध्या॥	व्याघ्रा

पत्रम्	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
५७	१९	पार्श्व	पार्श्वं
५८	१७	कुलेर्विष्णु	कुलेविष्णु
॥	२२	भातानि	भूतानि
५९	२	माचिंत्म	मचिन्त्य
॥	६	वेददविदे	वेदविदे
६१	१६	भगवत्यब	भगवत्यम्ब
६२	१३	वन्धुंलंभे	वन्धुर्लभे
६३	२१	पार्वती	पार्वति
६४	७	तदानी	तदानीं
॥	१९	देबी	देवीं
६५	२	स्तात्र	स्तोत्र
॥	३	अनुष्टुद्	अनुष्टुप्
॥	४	श्रींह्रीं	श्रींह्रीं
॥	७	कनिष्टि	कनिष्टिका

पत्रम्	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
६६	८	नम	नमः
॥	१४	एशान्यां	ऐशान्यां
॥	१५	उर्ध्व	उर्ध्वं
॥	२३	तपा	तपाः
॥	२५	रात्रीस्त	रात्रिस्त
६६	५	संहर्त्रि	संहर्त्रीं
॥	८	हैमत्य	हैमवत्य
॥	९	विच	वित्तं
॥	१६	मामोति	माप्नोति
६७	१	सुर्य	सूर्य
॥	१४	मनुगमः	मनूत्तमः
॥	१६	त्रिसध्यं	त्रिसन्ध्यं
॥	२३	संशय	संशयः
६८	४	सूर्य	सूर्ये

पत्रम्	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
६८	७	वृहितं	बृंहितं
॥	१४	द्रहा	द्रुता
॥	१५	जेतु	जेत्तु
॥	१६	सुर्य	सूर्य
॥	२०	रेश्वराः	रेश्वरः
॥	२३	सर्वागं	सर्वांगं
॥	२७	मश्कारं	मस्कारं
६९	१	पञ्वर	पञ्जर
॥	२	विज्ञातु	विज्ञातुं
॥	४	नंमुक्ता	नन्दमुक्ता
॥	५	न्नश्य	न्नास्त्य
॥	॥	रीयः	रीयाः
॥	६	सयन	शयन
॥	८	भाजां	भाजं
॥	९	पुसि	पुंसि
॥	१०	पूर्व	पूर्वं
॥	११	द्विये	द्वितीये
॥	१२	र्द्धुम्रि	र्द्धूम्रि
॥	२१	भोक्तो	भोक्ता
॥	२२	मित्र	मित्रं
॥	२४	याणां	याणि
७१	११	तस्मै	तस्य
॥	२१	नीथं	नीयं
७२	१	शत्रुणां	शत्रूणां
॥	२	महतिं	महतीं
॥	६	त्रिष्टुप	त्रिष्टुप्
॥	॥	प्रीत्यर्थ	प्रीत्यर्थं

श्री यजुर्वेदीय-नित्यकर्मावली.

હમેશાં શું કરવું જોઈયે?

(અનુષ્ટુપ્ છંદ.)

श्रुतिः स्मृतिः सदाचारः स्वस्य च प्रियमात्मनः ॥
सम्यक् संकल्पजः कामो धर्ममूलमिदंस्मृतम् ॥ १ ॥
आचारः परमोधर्मः सर्वेषांमिति निश्चयः ॥
हिताचार परीतात्मा प्रेत्यचेह विनश्यति ॥ २ ॥
तपो दानोपवासेषु व्रतेषु नियमेषुच ॥
इज्याध्ययनधर्मेषु योनासक्तःसनिष्क्रियः ॥ ३ ॥
स्नानं सन्ध्या जपो होमः स्वाध्यायो देवतार्चनः ॥
वैश्वदेवातिथेयश्च षट्कर्माणि दिने दिने ॥ ४ ॥
आचारः प्रथमोधर्मः श्रुत्युक्तः स्मार्त एवच ॥
तस्मादेतत्समायुक्तो गृहूणीयादात्मना द्विजः ॥ ५ ॥
आचारात् प्राप्यते मोक्षः आचारात्किं न लभ्यते ॥
आचारात्प्राप्यते स्वर्ग आचारात् प्राप्यते सुखम् ॥ ६ ॥
चतुर्णामपिवर्णानामाचारो धर्मपालनम् ॥
आचारभ्रष्टदेहानां भवेद्धर्मः पराङ्मुखः ॥ ७ ॥
दुराचारो हि पुरुषो लोके भवति निन्दितः ॥
दुःखभोगी च सततं रोगी चाल्पायुषा भवेत् ॥ ८ ॥

પ્રભાતે વ્હેલા ઊઠવાનું શું ફળ છે?

धर्मार्थ काममीत्यर्थं सतां ग्रहणमुत्तमः ॥
प्राप्नुयात् स्वर्गवासं च नित्यमेव समाचरेत् ॥ ९ ॥

પ્રભાતે પ્રથમ શું કરવું?

हे जिव्हेरससारज्ञे! सर्वदा मधुरप्रिये ! ॥
नारायणाख्यपीयूषं पिब जिव्हे निरन्तरम् ॥ १० ॥

(ઉપેંદ્રવજ્રા–છંદ.)

त्रैलोक्य चैतन्य मयादिदेव श्री नाथ विष्णो भवदाज्ञयैव ॥
प्रातः समुत्थाय तव प्रियार्थं संसारयात्रामनुवर्त्तयिष्ये ॥ ११ ॥

(અનુષ્ટુપ્–છંદ.)

सुप्तः प्रबोधितो विष्णो हृषीकेशेन यत्त्वया ॥
यद्यत्कारयसे कर्म तत्करोमि तवाज्ञया ॥ १२ ॥

(એ માટેજ નારાયણ, રામકૃષ્ણ, રાધાકૃષ્ણ, ગૌરીશંકર, વિષ્ણુ, ગજાનન, સચ્ચિદાનંદ ઈત્યાદિ જે ઇષ્ટ નામ હોય તે નામનું હમેશા પથારીમાંથી ઊઠતાં પહેલાંજ સ્મરણ કરવું.)

તે પછી શું કરવું?

कराग्रे वसति लक्ष्मी करमध्ये सरस्वती ॥
पाणिमूले स्थितो ब्रह्मा प्रभाते करदर्शनम् ॥ १३ ॥

(આસનમાં–પથારીમાંથી ઊઠતાં વેંતજ પોતાનો જમણો હાથ જોવો, કિંવા બેઉ હાથની અંજલી જોડી દઇ તે જોવી. જોવાનો મતલબ શ્લોકમાં મૌજૂદ છે.)

તે પછી ભૂમિસ્પર્શ શી રીતે કરવો?

समुद्रवसने देवि पर्वतस्तनमण्डिते ॥
विष्णुपत्नि नमस्तुभ्यं पादस्पर्शं क्षमस्व मे ॥ १४ ॥

(આટલું કહી પૃથ્વિ પર પગ મૂકી ઉભા થવું, અને તે પછી મલમૂત્રનો પરિત્યાગ કરવો; પરંતુ કઇ દિશા ભણી બેસીને કરવો?

प्रत्यङ्मुखस्तु पूर्वान्हे परान्हे प्राङ्मुखस्तथा ॥
उदङ्मुखस्तु मध्यान्हे निशायां दक्षिणमुखे ॥ १५ ॥

(તે પછી દાતણ કરવું; પરંતુ કઈ દિશાએ કરવું અને તેમ કરવાથી શું ફળ થાય છે?)

प्राङ् मुखस्य धृतिः सौख्यं शरीरारोग्यमेव च ॥
दक्षिणेन तथा कष्टं पश्चिमेन पराजयः ॥ १६ ॥

(આ પ્રમાણે દાતણ કરી પછી મ્હોં ધોવું અને તે પછી શરીર માર્જન-બહાર તથા અંદરની પવિત્રતાવડે શુદ્ધ કરવું.)

ॐ अपवित्रः पवित्रोवा सर्वावस्थांगतोपि वा ॥
यःस्मरेत् पुंडरीकाक्षं सबाह्याभ्यान्तरः शुचिः ॥ १७ ॥

(તે પછી દેવપ્રાર્થના કરવી.)

आदित्यस्य नमस्कारं येकुर्वन्ति दिने दिने ॥
जन्मान्तरसहस्रेषु दारिद्र्यंनोपजायते ॥ १८ ॥
गावो मे चाग्रतः सन्तु गावो मे सन्तु पृष्ठतः ॥
गावो मे हृदये सन्तु गवांमध्ये वसाम्यहम् ॥ १९ ॥
महाप्रसादजननी सर्वसौभाग्यवर्द्धिनी ॥
आधिव्याधिहरा नित्यं तुलसी त्वां नमोस्तुते ॥ २० ॥
विश्वेशं माधवं धुण्ढिं दण्डपाणिं च भैरवम् ॥
बन्दे काशीगुहां गङ्गां भवानीं मणिकर्णिकाम् ॥ २१ ॥
नमामि सद्गुरुं शान्तं प्रत्यक्षं शिवरूपिणम् ॥
शिरसायोगपीठस्थं सर्वकामार्थसिद्धये ॥ २२ ॥
श्रीगुरुपरमानन्दं नमाम्यानन्दविग्रहम् ॥
यस्य सान्निध्यमात्रेण चिदानन्दायते परम् ॥ २३ ॥

(આ પ્રમાણે સૂર્ય, ગાય, તુલસી, પ્રભુ, ભૈરવ, ભવાની, ગંગા, કાશી અને સદ્દગુરૂ આદિની પ્રાર્થના કરી તે પછી પ્રાતઃ સ્નાનનો સંકલ્પ કરવા માટે પૂર્વાભિમુખે બેસી હાથ ધોઇ, ત્રણ કોગળા કરી, હાથમાં જળ લેઇ સ્નાનસંકલ્પ કરવો.)

ॐ विष्णु र्विष्णु र्विष्णुः श्रीमद् भगवतो महापुरुषस्य विष्णो राज्ञया प्रवर्त्तमानस्य अद्यब्रह्मणो द्वितीयपरार्द्धे श्रीश्वेतवराह-कल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे कलिप्रथमचरणे भारतवर्षे भारतखण्डे जम्बुद्वीपे आर्य्यावर्त्तैकदेशे अर्बुदारण्ये पुण्य-क्षेत्रे बुद्धावतारे श्रीशालिवाहन नाम्नि अमुक शाके संवत्सरे तदुपरि विक्रमार्क नाम्नि शाके-संवत्सरे श्री सूर्य उत्तरायणे अथवा दक्षिणा-यनेगते अमुक मासे अमुक पक्षे अमुक तिथौ अमुक वासरे अमुक गोत्रोत्पन्न अमुक शर्माहं मम आत्मनः श्रृतिस्मृतिपुराणोक्तफल प्राप्त्यर्थं मम इह जन्मनि जन्मान्तरे वा कायिकवाचिकमानसिकसां-सर्गिकज्ञाताज्ञातस्पर्शास्पर्शाशनभोजन–शयन–पीतपीतादि–भुक्ताभु-क्त–अगम्यागमनादि–कृत्य–कर्मदोष–निरासनपूर्वक–त्रिविधतापोप-शमनार्थं श्री परमेश्वरप्रीत्यर्थं गृहे तडागतटेवा अमुकतीर्थे प्रातःस्नान महंकरिष्ये !

(આ પ્રમાણે સ્નાનસંકલ્પ કરી પછી તીર્થસ્થળમાં તીર્થ-પ્રાર્થના અને બીજા જલાશયમાં તીર્થઆવાહન કરવું.)

(ઉપજાતિ—છંદ.)

नमामिगङ्गे तव पादपङ्कजं सुरासुरैर्वन्दितदिव्यरूपम् ॥
भुक्तिंच मुक्तिंच ददासि नित्यं भावानुसारेण सदानराणाम् ।२४

(અનુષ્ટુપ્—છંદ.)

या गतिर्योगयुक्तानां मुनिनामूर्ध्वरेतसाम् ॥
सागतिः सर्व जन्तूनां गौतमीतीरवासिनाम् ॥ २५ ॥

पुष्कराद्यानि तीर्थानि गङ्गाद्याःसरितस्तथा ॥
आगच्छन्तु पवित्राणि स्नानकाले सदामम ॥ २६ ॥
त्वंराजा सर्व तीर्थानां त्वमेवजगतःपिता ॥
याचितं देहिमे तीर्थ सर्व पापैः प्रमुच्यते ॥ २७ ॥
अपामधिपतिस्त्वंच तीर्थेषुवसतिस्तव ॥
वरुणाय नमस्तुभ्यं स्नानानुज्ञां प्रयच्छ मे ॥ २८ ॥
अधिष्ठात्र्यश्चतीर्थानां तीर्थेषु विचरन्तिया: ॥
देवतास्ताःप्रयच्छन्तु स्नानाज्ञांममसर्वदा ॥ २९ ॥
गंगे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति ॥
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेस्मिन् सन्निधिं कुरु ॥ ३० ॥
नन्दिनी नलिनी साता मालती च मलापहा ॥
विष्णुपादाब्जसम्भूता गङ्गात्रिपथगामिनी ॥ ३१ ॥
भागीरथी भोगवती जान्हवी त्रिदशेश्वरी ॥
द्वादशैतानि नामानि यत्र यत्र जलाशयः ॥ ३२ ॥
विष्णुः ! विष्णुः ! ! विष्णुः ! ! !

(આ પ્રમાણે તીર્થપ્રાર્થના આવાહન કર્યા પછી ન્હાઇ પવિત્ર વસ્ત્ર પહેરી પ્રાતઃસન્ધ્યા પ્રારંભવી અને નીચેનો મંત્ર બોલી હાથમાં ભસ્મ લઈ મંત્રમય કરવી.)

ॐ अग्निरिति भस्म वायुरिति भस्म जलमिति भस्म स्थलमिति भस्म व्योमेति भस्म सर्वंहवाइदं भस्म एतानि चक्षूंषि भस्मानीति.

ॐ त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धीम्पुष्टिवर्द्धनम् ॥
उर्वारुकमिवबन्धान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात् ॥ ३३ ॥

ॐ प्रसद्य भस्मनायोनिमपश्च पृथ्विमग्ने संस्टज्य मातृभिष्टं ज्योतिरस्मान्नपुनरासदङ् ॐ त्र्यायुषंजमदग्रे,: कश्यपस्य त्र्यायुषम् यद्देवेषुत्र्यायुषन्तन्नो अस्तुत्र्यायुषम् ॥ ॐ आपोज्योतिरसोमृतं ब्रह्मभूर्भुवःस्वरोम् ॥

(આ મંત્ર બોલી ભસ્મમાં જળ નાંખી મસળી પછી સૂર્યદેવને કરવાં પ્રદર્શિત કરી 'ૐ નમઃ શિવાય' એ મંત્ર બોલી ત્રિપુંડ્ર તિલક અને તે પછી શિખાબંધન કરવા આ મંત્ર ઉચ્ચારવો.)

चिद्रूपिणि महामाये दिव्यतेजसमन्विते ॥
तिष्ठदेवि शिखाबन्धे तेजो वृद्धिं कुरुष्व मे ॥ ३४ ॥

(આ મંત્રવડે શિખાબંધન કરી તે પછી રૂદ્રાક્ષ ધારણ કરવા માટે નીચેનો મંત્ર બોલી રૂદ્રાક્ષ-માલા પહેરવી.)

ॐ त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिम्पुष्टिवर्द्धनम् ॥
उर्वारुकमिव बन्धानान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात् ॥ ३५ ॥

(તે પછી આચમન કરવા માટે જમણા હાથમાં જળ લઇ નીચેનો મંત્ર બોલવો.)

ॐ भूः पुनातु, ॐ भुवः पुनातु, ॐ स्वः पुनातु.

(આ મંત્રવડે આચમન કરી 'ૐ ગોવિંદાયનમઃ સ્વાહા' એમ બોલી હાથ ધોઇ નાખી પછી જળવડે શરીર માર્જન કરવા નીચેનો મંત્ર બોલવો.)

ॐ अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थांगतोपि वा ॥
यःस्मरेत्पुंडरीकाक्षं सबाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥ ३६ ॥

ॐ विष्णुर्विष्णुः ॐ वाग्वाक् ॐ प्राणःप्राणः ॐ चक्षुश्चक्षुः ॐश्रोत्रंश्रोत्रम् ॐनाभिः ॐहृदये ॐकण्ठः ॐमुखम् ॐशिरः ॐशिखा ॐबाहुभ्याम् यशोबलम् ॐअपवित्रः पवित्रोवेत्यस्य वामदेवऋषिः मुखे विष्णुर्देवता गायत्रीछंदः हृदि पवित्रकरणे विनियोगः

(આ પ્રમાણે જળથી શરીરશુદ્ધિ કરી પછી પ્રાતઃ સન્ધ્યા સમ્બન્ધી સંકલ્પ કરવો. સંકલ્પ, પ્રથમ દર્શાવેલા સંકલ્પનો મંત્ર બોલી અંતમાં નીચે લખેલ શબ્દો ઉમેરવા.)

अनेन ममोपात्त दुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं प्रातः सन्ध्योपासनमहं करिष्ये.

તદનંતર ભૂમિપ્રાર્થના કરવી, એટલે કેઃ—

पृथिवीत्यस्य मेरुपृष्ठ ऋषिःकुर्मोदेवता सुतलच्छंदः आसने विनियोगः

पृथ्वित्वया धृतालोका देवित्वं विष्णुनाधृता ॥
त्वांच धारयमांदेवि पवित्रं कुरुचासनम् ॥ ३७ ॥

(આ મંત્ર બોલી જળવડે આસનનું માર્જન કરવું. આસન દર્ભનું-મૃગછાલાનું કે વાઘંબરનું હોય તો વિશેષ ઉત્તમ મનાય છે; પરંતુ તે ન હોય તો ઉંન કંતાનનું હોય તો પણ ચાલી શકશે. તે પછી ભૂતશુદ્ધિ કરવા નીચેના શ્લોક ભણવા.)

अपसर्पन्तुते भूता ये भूता भूमिसंस्थिताः ॥
येभूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥ ३८ ॥

अपक्रामन्तु भूतानि पिशाचाः सर्वतो दिशम् ॥
सर्वेषामविरोधेन सन्ध्याकर्म समारभे ॥ ३९ ॥

(આ શ્લોકો ભણી ડાબા પગવડે ત્રણ વખત પૃથ્વીને તાડવી. તે પછી ભૈરવનમસ્કારનો શ્લોક કહેવો.)

तीक्ष्णदंष्ट्र महाकाय, कल्पांतदहनोपम ॥
भैरवाय नमस्तुभ्यमनुज्ञांदातुमर्हसि ॥ ४० ॥

(તદનંતર નીચેના મંત્રોવડે ષડઙ્ગન્યાસ કરવો.)

ॐ अंगुष्ठाग्रेतु गोविन्दम् ॐ तर्जन्यांच महीधरम् ॐ मध्यमायाम् हृषिकेशम् ॐ अनामिकयां त्रिविक्रमम् ॐ कनिष्ठीकयाम् न्यसेद्विष्णुम् ॐ करमध्येतु माधवम् ॐ करपृष्टे हरिंविद्यान्मणिबन्धेजनार्दनम्.

(આ પ્રમાણે ષડઙ્ગન્યાસ કરી પ્રાણાયામ મંત્ર જપવો.)

ॐ भूः ॐ भुवः ॐ स्वः ॐ महः ॐ जनः ॐ तपः ॐ सत्यं ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गोदेवस्यधीमहिधियोयोनः प्रचोदयात् ॥ ॐ आपोज्योतिरसोमृतं ब्रह्मभूर्भुवः स्वरोम् ॐ विष्णवे नमः

(આ પ્રમાણે પૂરક કરવો.)

ॐ भूः ॐ भूवः ॐ स्वः ॐ महः ॐ जनः ॐ तपः ॐ सत्यं ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गोदेवस्यधीमहिधियोयोनः प्रचोदयात् ॥ ॐ आपोज्योतिरसोमृतं ब्रह्मभूर्भुवः स्वरोम् ॐ ब्रह्मणेनमः ॥
(એ પ્રમાણે કુમ્ભક કરવો.)

ॐ भूः ॐ भुवः ॐ स्वः ॐ महः ॐ जनः ॐ तपः ॐ सत्यं ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गोदेवस्यधीमहिधियोयोनः प्रचोदयात् ॥ ॐ आपोज्योतिरसोमृतं ब्रह्मभूर्भुवः स्वरोम् ॐ महेश्वरायनमः
(આ પ્રમાણે રેચક કરવો.)

(પ્રાણાયામ કરતી વખતે શ્વાસનો વ્યાપાર રોકી—બિલકુલ પેટ ન હાલે તેવો પવન રૂંધી ઉપર કહેલા ત્રણે મંત્રોનું અને તેના દેવોનું એક વખત સ્મરણ કરવું એમ ત્રણ પ્રાણાયામ કરવા. તે પછી ગાયત્રીનું આવાહન કરવું)

ॐ गायत्रीं त्र्यक्षरांबालां साक्षसूत्रकमंडलुम् ॥
रक्तवस्त्रांचतुर्हस्तां हंसवाहनसंस्थिताम् ॥ ४१ ॥
ब्रह्माणीं ब्रह्मदैवत्यां ब्रह्मलोकनिवासिनीम् ॥
आवाहयाम्यहंदेवि मायांतीं सूर्यमंडलात् ॥ ४२ ॥
आगच्छ वरदेदेवि त्र्यक्षरे ब्रह्मवादिनि ॥
गायत्रिछंदसांमात र्ब्रह्मयोनि नमोस्तुते ॥ ४३ ॥

ગાયત્રીમંત્ર.

ॐ तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहि धियोयोनःप्रचोदयात्
(હરેક મંત્રના અંતે માર્જન કરવું એટલે કે)
ॐ आपोहिष्ठामयोभुव स्तानऊर्जेदधातन महेरणाय चक्षसे ॥
योवःशिवतमोरस स्तस्य भाजयतेहनःउशतीरिवमातरः ॥
ॐ तस्माअरङ्ग मामवोयस्यक्षयायजिन्वथ आपोजनयथाचनः
હરેક મંત્રના અંતે નીચેના મંત્રવડે આચમન કરવાં.

૭૭૫૬

ॐ सूर्यश्चमामन्युश्चमन्युपतयश्चश्चमन्युकृतेभ्यः पापेभ्योरक्षंताम् यद्रात्र्यापापमकार्षम् , मनसा वाचा हस्ताभ्याम्, पद्भ्यांमुदरेण शिश्न रात्रिस्तदवलुंपतु, यत्किंचिदुरितंमायेइदमहंमामृतयोनौ, सूर्ये ज्योतिषिजुहोमि स्वाहा.

(આ મંત્ર બોલી) ॐ केशवायनमः स्वाहा, ॐ नारायणाय नमः स्वाहा, ॐ माधवाय नमः स्वाहा, (એમ ત્રણ આચમન કરી) ॐ गोविन्दाय नमः स्वाहा, કહી હાથ ધોઇ નાખવો.

તદનંતર અઘમર્ષણ મંત્ર બોલવો:—

ॐ द्रुपदादिवमुमुचानः स्विन्नःस्नातोमलादिव ॥
पूतंपवित्रेणेवाज्यमापः शुन्धन्तुमैनसः ॥ ४४ ॥

(અઘ-પાપ મર્ષણ કરતી વખતે જમણા હાથમાં જરા જળ લઇ જમણી બાજુના નાકના છિદ્ર (નસકોરા) અગાડી રાખી ડાબા હાથના અંગુઠા વડે નાકના ડાબા નસકોરાના છિદ્રને દબાવી મંત્ર બોલી તે જળ ઉપર એક રેચક કે જે અગાડી દર્શાવવામાં આવેલ છે તે પ્રાણાયમ કરીને તે પાણીને જોયા વગરજ જલ્દીથી પોતાની ડાબી બાજુએ ફેંકી દેવું અને તે જળમાં નિકળેલા પાપ પુરૂષના હજાર કડકા થઇ ગયા છે એવી મનમાં ભાવના કરવી. તે પછી સૂર્યનારાયણને અર્ઘ્ય આપવો.)

ॐ भूः भुवः स्वः ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गोदेवस्य धीमहि धीयो योनः प्रचोदयात् । ब्रह्मस्वरूपिणे सूर्यनारायणायनमः इदमर्घ्यंदत्तंनमम ॥

આ મંત્ર વડે સૂર્યદેવને અર્ઘ્ય આપવા; પરંતુ જો પ્રાતઃકાલ હોય તો ત્રણ અર્ઘ્ય આપવા; પણ જો સૂર્યોદય થઈ ગયો હોય તો મોડું થવા બદલનો એક અર્ઘ્ય વધારે આપવો. ત્યાર પછી, ॐ આસાવાદિત્યોબ્રહ્મ, આ મંત્ર બોલી સૂર્યદેવને પોતાના આસન ઉપર પ્રદક્ષિણા ફરી પુનઃ આસન ઉપર બેસી જવું, સૂર્યદેવને ઊભા

થઇ ઉંચા હાથ કરી અર્ઘ્ય આપવો યોગ્ય છે. અનુકુળ હોય તો ચંદન પુષ્પ વડે અર્ઘ્ય આપવો. અર્ઘ્યને હાથના અંગુઠા તથા તર્જનીનો સ્પર્શ થવા દેવો નહીં. અર્ઘ્યનું જળ ત્રભાણામાં કે પવિત્ર જગ્યામાં રેડવું અને આસન ઉપર બેસી જઈ આચમન માર્જન કરી એક પ્રાણાયામ કરવો. તે પછી સૂર્ય ઉપસ્થાન મંત્ર બોલવો.

ॐ उद्वयं तमसस्परिस्वः पश्यन्तः उत्तरम् देवंदेवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम् ॥ ॐ उदुत्यंजातवेद सं देवं वहन्तिकेतवःदृशे विश्वाय सूर्यम् ॥ ॐ चित्रंदेवाना मुदगादनीकंचक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः आप्राद्या वा पृथिवीं अन्तरिक्षं सूर्यआत्मा जगतस्तस्थुषश्च ॥ ॐ तच्चक्षुर्देवहितं पुरस्ताच्छुक्रमुच्चरत् पश्येमशरदःशतं जीवेम शरदः शतंशृणुयाम शरदः शतं प्रब्रवाम शरदः शतमदीनाः स्याम शरदः शतंभूयश्च शरदः शतात् ॥

(આ મંત્ર બોલતી વખતે પગના ફણા ઉપર ઉભા રહેવું અથવા હાથ ઊંચા રાખી એટલે કે સૂર્યદેવ સન્મુખ હથેલીઓ તથા દશે આંગળીઓ નમતી રાખી અંદરના રહસ્યની ભાવના પૂર્વક મંત્ર બોલવા અને તે પછી બની શકે તેટલા ગાયત્રી મંત્રનો રૂદ્રાક્ષની માળા વડે નાભિ પાસે હાથ રાખી તે ઊપર વસ્ત્ર ઢાંકીને જપ કરવો. જો રૂદ્રાક્ષ ન હોય તો જે માળા હાજર હોય તેથી જપ કરવો. ગોમુખી હોય તો તે વડે જપ કરવો. પછી મુદ્રાવડે કરવો.

મુદ્રાઓ કઇ કઇ કામમાં લેવાય છે?

सुरभिर्ज्ञान वैराग्यं योनिः शङ्खोथ पंकजम् ॥
लिङ्ग निर्वाणकंचैव जपान्तेष्टौ प्रदर्शयेत् ॥ ४५ ॥

(આ આઠ મુદ્રાઓ પૈકી ધેનુ મુદ્રાનો ઉપયોગ કરી પછી સૂર્યપ્રદક્ષિણાનો મંત્ર બોલવો.

ॐ विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतो मुखो विश्वनो बाहुरुतविश्वतस्पात् सम्बाहुभ्यान्धमति सम्पतत्रैर्द्यावाभूमीजनयन्देवएकः ॥

(આ પ્રમાણે પ્રદક્ષિણા કરી સૂર્યનમસ્કારનો શ્લોક ભણવો.)

एकचक्रोरथोयस्य दिव्यः कनकभूषितः ॥

समेभवतु सुप्रीतः पद्महस्तो दिवाकरः ॥ ४६ ॥

(તે પછી જપનિવેદન સમ્બન્ધી વિનિયોગ કરવો.)

देवागातु विदोगातुं वित्वागातुमितमनसस्पत इमन्देवयज्ञꣲ स्वाहावातेधाङ्कु ॥ તે પછી જપ અર્પણ માટે નીચેનો મંત્ર ભણવો.)

अनेनप्रातः सन्ध्याङ्गभूतयथा शक्तिसङ्ख्यांकेन गायत्रीमंत्र जपाख्येन कर्मणा श्री सूर्यनारायणः प्रीयतांनमम ॥

(તદનંતર દેવપ્રાર્થના કરવી:–)

यदक्षर पदभ्रष्टं मात्राहीनंतु यद्भवेत् ॥

तत्सर्वं क्षम्यतांदेवि कश्यपप्रियवादिनि ॥ ४७ ॥

आकाशात्पतितं तोयं यथा गच्छति सागरम् ॥

सर्व देव नमस्कारः केशवं प्रतिगच्छति ॥ ४८ ॥

यस्य स्मृत्याचनामोक्त्या तपो यज्ञक्रियादिषु ॥

न्यूनं सम्पूर्णतांयाति सद्योवन्देतमच्युतम् ॥ ४९ ॥

(તે પછી સન્ધ્યાવિસર્જનમંત્ર ભણવો.)

उत्तमे शिखरे देवि भूम्यां पर्वतमस्तके ॥

ब्राह्मणेभ्यो विनिर्मुक्ता गच्छ देवि यथा सुखम् ॥ ५० ॥

(ત્યાર બાદ સન્ધ્યાર્પણમંત્ર ભણવો.)

अनेनप्रातः सन्ध्योपासनाख्येन कर्मणा श्री भगवान् ब्रह्मस्वरूपी परमेश्वरः प्रीयतांनमम ॥

(તે પછી બાંધેલી શિખાની ગાંઠને નીચેનો શ્લોક બોલી મુક્ત કરવી.)

ब्रह्मपाश सहस्रेण शिवशूल शतेनच ॥

विष्णुचक्र सहस्रेण शिखामुक्तिं करोम्यहम् ॥ ५१ ॥

(તે પછી સન્ધ્યાભૂમૃતિકાનું વંદન કરવું.)

ॐ भूर्भुवः स्वः तत्सवि० ॥ स्वः भुवः भूः ॐ ॐ विष्णवे नमः ॐ विष्णवे नमः ॐ विष्णवे नमः

ઇતિ પ્રાતઃ સન્ધ્યાનો સંક્ષિપ્ત વિધિ સમાપ્ત.

સૂચનાઃ—સન્ધ્યા કરતી વખતે નીચેની તમામ બિના ધ્યાનમાં રાખવી.

૧ સવારની સન્ધ્યા પૂર્વમુખે બેસીનેજ કરવી.

૨ સન્ધ્યાનાં પાત્રો ત્રાંબા—સોના—કે ચાંદીનાંજ રાખવાં.

૩ સન્ધ્યાનું કામ કરતી વખતે હસવું, આડું અવળું જોવું કે અન્ય વાત બોલવી નહીં

૪ સન્ધ્યા કરતી વખતે પગમાં કંઈ પ્હેરી રાખવું નહીં. (મોજાં, કંતાનનાં શૂઝ કે ચાખડીઓ પ્હેરી રાખવી નહીં.)

૫ ગળામાં કે માથે કંઈ વસ્ત્ર વીંટી લેવું નહીં.

૬ સન્ધ્યા કરવાનું જળ ડૉહળું કે પરપોટાવાળું ન હોવું જોઇયે, અગર તેવુંજ હોય તો નિર્મળ કરીને ઉપયોગમાં લેવું.

૭ જમીનના દોષને લીધે જળ ખારાસવાળું હોય તો દશ ગાયત્રી મંત્રથી અભિમંત્રી ઉપયોગમાં લેવું.

૮ ગરમ જળ વિના થંડું જળ ન મળી શકે તેવો પ્રસંગ હોય તો તેને થંડું કરી ઉપયોગમાં લેવું.

૯ ૐ એ અક્ષર ઈશ્વરવાચક હોવાથી દરેક કર્મના પ્રારંભમાં ભણવો.

૧૦ ભૂઃ ભુવઃ સ્વઃ આ ત્રણ વ્યાહૃતિયો વેદમાંથી સાર રૂપે કહાડેલ છે અને તે સૂર્યના તેજ રૂપે પૃથ્વી અંતરિક્ષમાં વ્યાપી રહેલ છે; માટે તેઓનો જ્યાં જ્યાં પ્રયોગ યોગ્ય છે ત્યાં ત્યાં કરવોજ.

૧૧ સંધ્યાનું કામ પૂરૂં થયા પછી આચાર્ય ગુરૂશ્રીના સ્વરૂપ ની ભાવના ભાવી હાથ જોડી તેઓને નમસ્કાર કરવા અને પછી જોડેલા હાથ પ્રદક્ષિણાની રીતે માથાની આસપાસ ફેરવી નીચેનો મંત્ર ભણી સૂર્ય અગ્નિ બ્રાહ્મણ અને દેવ-ની ભાવના કરી નમસ્કાર કરવા.

ॐ आ सत्यलोकात्पातालादालोकालोकपर्वता ॥
येसंति ब्राह्मणादेवा स्तेभ्यो नित्यं नमोनमः ॥ ५२ ॥

૧૨ આચાર્યશ્રી કિંવા ગુરૂશ્રી જો પાસે વિદ્યમાન હોય તો બે-ઉ હાથથી તેઓશ્રીના બેઉ ચરણ ગ્રહી મસ્તકથી નમન કરવું.

૧૩ આચમન જમણા હાથના અંગુઠાના મૂળમાંથી લેવું.

૧૪ સંધ્યા કરતી વખતે એક ઉપવસ્ત્ર કે જે સ્વચ્છ હોય તે પાસે રાખવું.

૧૫ પ્રાતઃ સન્ધ્યાનો વખત તારાઓ નજરે પડતા હોય તે ઉત્તમ સમય, તારા વગેરે ન દેખાય તે મધ્યમ સમય અને સૂર્યો-દય પછીનો કનિષ્ઠ સમય મનાય છે; માટે બને ત્યાં લગી ઉત્તમ સમયજ ઉપયોગમાં લેવો.

—(*)—

અથ મધ્યાન્હ સન્ધ્યા પ્રયોગ પ્રારમ્ભઃ

યોગ્ય સૂચનાઃ—મધ્યાન્હ સંધ્યામાં અને પ્રાતઃ સન્ધ્યામાં નીચે દર્શાવેલી બાબતો શિવાય બીજી સર્વ પ્રાતઃ સંધ્યા મુજબજ કરવી.

૧ ભસ્મ સુગંધ મિશ્રિત કરવી.

૨ સંકલ્પમાં “मध्यान्ह सन्ध्यामहं करिष्ये.” એટલુંજ ફેરવવું.

૩ ગાયત્રી આવાહનમાં નીચે પ્રમાણે ભણવું.

ॐ सावित्रीं युवतींश्वेताङ्गीं श्वेतवाससंत्रिनेत्रांवरदाक्षमालां त्रि-
शूलाभय हस्तांवृषभारूढांयजुर्वेदसंहितांरुद्रदैवत्यांतमोगुणयुतां भुवर्लो-
कव्यवस्थितां आदित्यपथगामिनीम् ॥

आवाहयाम्यहंदेवी मायातीं सूर्यमंडलात् ॥
आगच्छवरदेदेवि त्र्यक्षरे रुद्रवादिनि ॥ १ ॥
वरदांत्र्यक्षरांसाक्षाद्देवी मावाहयाम्यहम् ॥
सावित्रिछन्दसांमाता रुद्रयोनिनमोस्तुते ॥ २ ॥

४ આચમનની અંદર આ પ્રમાણે પાઠ ભણવો:—

ॐ आपः पुनन्तु पृथिवीं पृथिवीपूता पुनातुमाम् ॥
पुनन्तु ब्रह्मणस्पति र्ब्रह्मपूता पुनातुमाम् ॥ २ ॥
यदुच्छिष्टमभोज्यंच यद्वादुश्चरितंमम ॥
सर्वं पुनन्तु मामापो सतांच प्रतिग्रहं स्वाहा ॥ ४ ॥

આ મંત્રભણી, ॐ केशवायनमः स्वाहा, ॐ माधवाय नमः स्वाहा, કહી બે આચમન લઈ ॐ गोविंदायनमः स्वाहा કહી હાથ ધોઈ નાખવો.

५ અર્ઘ્યમંત્ર નીચે મુજબ બોલી બે હાથ ઉંચા કરીને એકજ અર્ઘ્ય આપવો.

ॐ आकृष्णेनरजसावर्त्तमानो, निवेशयत्नमृतम्मर्त्यंश्च, हिरण्ययेन सविता रथेनादेवोयाति भुवनानिपश्यन् रुद्रस्वरूपिणे सूर्यनारायणाय नमः इदमर्घ्यंदत्तंनमम ॥

६ मध्यान्हसंध्याङ्गभूतगायत्री मंत्र जपाख्येन कर्मणा रुद्रस्वरूपी श्री सूर्यनारायणः प्रीयतांनमम ॥

७ (अर्पण) अनेन मध्यान्हसन्ध्योपासनाख्येन कर्मणा श्री भगवान् रुद्रस्वरूपी परमेश्वरः प्रीयतांनमम ॥

૮ ગાયત્રીમંત્રજાપ છાતી સાથે માળા રાખીને કરવો.

૯ ગાયત્રી–વિસર્જન નીચેના મંત્રથી કરવું.

ॐ उत्तमे शिखरेजाता भूम्यांपर्वतमूर्धनि ॥
रुद्रयोनिसमुत्पन्ना गच्छदेवि यथासुखम् ॥ ५५ ॥

૧૦ દોઢ પહોર પછીથી સાંજ સુધી મધ્યાન્હસંધ્યાનો સમય સાધવો.

ઇતિ મધ્યાન્હસન્ધ્યા પ્રયોગ–વિધિ સમાપ્ત.

અથ સાયંસન્ધ્યા પ્રયોગ પ્રારમ્ભઃ

સાયં સંધ્યામાં નીચે લખેલી બાબતો શિવાય બીજી બધી બાબતો પ્રાતઃ સંધ્યાની પેઠેજ કરવી.

૧ ભસ્મનિર્જલા કરવી. (પાણી ન નાખવું.)

૨ "ममोपात्तदुरितक्षयद्वारा श्री विष्णुप्रीत्यर्थेसायंसन्ध्योपासनमहं करिष्ये." આમ સંકલ્પમાં ઉમેરીને બોલવું.

૩ સાયંસંધ્યા પશ્ચિમમુખે બેસીને કરવી.

૪ ગાયત્રી આવાહન નીચેના મંત્રથી કરવું:—

ॐ वृद्धांसरस्वतींकृष्णां पीतवस्त्रां चतुर्भुजाम् ॥
शंखचक्रगदापद्महस्तां गरुडवाहिनीम् ॥ ५६ ॥
बदर्याश्रमसंवासा मायांतीं सूर्यमंडलात् ॥
आगच्छ वरदे देवि त्र्यक्षरे विष्णुवादिनि ॥
भारतिच्छन्द सांमातर्विष्णुयोनि नमोस्तुते ॥ ५७ ॥

૫ નીચેનો મંત્ર બોલીને આચમન કરવું.:—

ॐ अग्निश्च मामन्युश्च मन्युपतयश्च मन्युकृतेभ्यः पापेभ्यो रक्षंताम् यदन्हापापमकार्षम् मनसा वाचा हस्ताभ्याम् पद्भ्यामुदरेण शिश्ना अहस्तदवलुंपतु यत्किंचिद्दुरितं मयि इदमहं माममृतयोनौ सत्ये ज्योतिषि जुहोमि स्वाहा ॥

૬ ગાયત્રીમંત્રથી નીચે પ્રમાણે બોલીને અર્ઘ્ય આપવોઃ—

ॐ भूर्भुवःस्वः ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गोदेवस्य धीमहि धियो-योनः प्रचोदयात् विष्णुस्वरूपिणे सूर्यनारायणायनमः इदमर्घ्यंदत्तं न मम ॥

(આ મંત્રવડે ત્રણ વખત અર્ઘ્ય આપવા. તે પછી)

૭ सायंसन्ध्याङ्गभूतं गायत्रीमंत्रजपाख्येन कर्मणा विष्णुस्व-रूपीश्रीसूर्यनारायणःप्रीयतां न मम ॥

૮ (અર્પણ) अनेन सायंसन्ध्योपासनाख्येन कर्मणा श्री भगवान् विष्णुस्वरूपी परमेश्वरः प्रीयतां न मम ॥

(તે પછી નીચે પ્રમાણે મંત્ર ભણી સંધ્યા વિસર્જન કરવી.)

૯ ॐ उत्तमे शिखरेजाता भूम्यां पर्वतमूर्धनि ॥
विष्णुयोनिसमुत्पन्ना गच्छदेवि यथासुखम् ॥ ૬૦ ॥

૧૦ ગાયત્રીમંત્રજાપ, બેઠે બેઠે નાસિકાના અગ્ર ભાગ પાસે માળા વાળો હાથ વસ્ત્ર વડે ઢાંકીનેજ કરવો.

સૂચના—સૂર્ય દેખાતો હોય તે સાયંસંધ્યા માટે ઉત્તમ સમય, તથા સૂર્યાસ્ત પછીનો મધ્યમ અને તારા દેખાવા લાગે તે કનિષ્ઠ સમય કહેવાય છે. કદાચ કોઈ સમયે સમય વ્યતીત થઇ ગયો હોય ને તે પછી સાયંસંધ્યા પ્રારંભાય તો તે સંબંધી સૂર્યદેવને એક અર્ઘ્ય વિશેષ આપવો.

ઇતિ સાયંસન્ધ્યાપ્રયોગ–વિધિ સમાપ્ત.

સૂતકમાં સંધ્યા કરવાનો વિધિ.

સૂતક—લઘુ કિંવા વૃદ્ધ હોય; પણ તેમાં પ્રાણાયામ અને આચમન મંત્રરહિત કરવાં. 'આપોહિષ્ઠા' મંત્ર મનમાં ભણી માર્જન કરવું. ગાયત્રીમંત્ર સ્પષ્ટ બોલી સૂર્યદેવને અર્ઘ્ય આપવા, 'સૂર્યશ્ચ' એ મંત્રવડે આચમન તથા સૂર્ય-ઉપસ્થાન કરવું અને દશ ગાયત્રી મંત્ર જપવો.

સંધ્યા સંબંધી વિશેષ સૂચના.

સબળ કારણને લઇને કાળહીન થવાય તો હરકત નથી; પરંતુ કર્મહીન થવું નહીં—મતલબ કે સંધ્યાનો વખત મોડો વ્હેલો થાય તો હરકત નહીં; પણ સંધ્યા કરવીજ નહીં એમ થવું ન જોઇએ. વિશેષ સમયનો અભાવ હોય તો ફક્ત આચમન, ત્રણ પ્રાણાયામ, સૂર્યદેવને અર્ઘ્યપ્રદાન, સૂર્ય ઉપસ્થાન અને યથાશક્તિ ગાયત્રીમંત્ર જપ એ તો અવશ્ય કરવાં. કદાચિત્ તેટલું પણ ન બની આવે તો ફક્ત સૂર્યદેવને અર્ઘ્યપ્રદાન અને દશ ગાયત્રીમંત્રનો સંકલ્પ કરી જપ કરવોજ યોગ્ય છે. વૈદિક મંત્રમાં મુદ્રાઓ ન કરે તો પણ ચાલી શકે એમ યજુર્વેદીય આહ્નિકસૂત્રાવલીમાં પ્રમાણ છે; માટે હંમેશાં ઉપરની મુખ્ય આવશ્યકીય બાબતો કરીને જીવન સફળ કરવું.

પ્રાતઃકાળની સંધ્યા બાદ એકજવાર તર્પણ કરવાનો વિધિ.

---

૧ આચમન પ્રાણાયામ દર્ભાસન ઉપર પૂર્વાભિમુખે બેસીને કરવાં.

૨ **अत्राद्य महामांगल्यप्रदे अमुक मासे अमुक पक्षे अमुक तिथौ अमुक वासरे ॐ तत्सत्परमेश्वर प्रीत्यर्थं देव ऋषि-मनुष्य पितृ तर्पण महं करिष्ये.** આ પ્રમાણે સંકલ્પ કરવો. પછી નીચેનો મંત્ર ભણી તલ સહિત અથવા એકલા પાણીની એક અંજલી આંગળીઓના અગ્ર ભાગથી એટલે દેવતીર્થથી આપવી અને તે જળ પવિત્ર ભૂમીપર અથવા તરભાણામાં રેડવું.

૩ **ॐ आब्रह्मस्तंबपर्यंतंदेवर्षिपितृमानवाः तृप्यंतुपितरः सर्वे मातृमातामहादयः अतीतकुलकोटीनां सप्तद्वीपनिवासिनाम् आब्रह्मभुवनाल्लोकादिदमस्तु तिलोदकम्.**

૪ **अनेन यथाशक्ति देवर्षिमनुष्य पितृतर्पणाख्येन कर्मणा पितृरूपी श्री जनार्दन वासुदेवः भगवान् प्रीयतां न मम ॥**

(આ પ્રમાણે અર્પણ કરવું.)

ઇતિ તર્પણ પ્રયોગ સમાપ્ત.

॥ अथ ब्रह्मयज्ञ विधि ॥

(પ્રાતઃકાળની કિંવા મધ્યાહ્નકાળની સંધ્યા કર્યા પછી અથવા વૈશ્વદેવ કર્યા પછી એકવારજ નિત્ય પ્રતિ બ્રહ્મયજ્ઞ કરવો. તે સમયમાં સુકાયેલુ વસ્ત્ર પહેરવું. સૂકાયેલું વસ્ત્ર ન હોય તો ભીના વસ્ત્રને ત્રણ વાર ઝાટકીને પહેરવું. પછી દર્ભનું આસન પાથરી તે ઉપર પૂર્વાભિમુખે બેસી હાથમાં દર્ભ ધારણ કરી, આચમન લઇ, પ્રાણાયામ કરી, નીચે પ્રમાણે સંકલ્પ કરવો.)

अत्राद्य महामांगल्यप्रदे अमुक मासे अमुक पक्षे अमुक तिथौ अमुकवासरे यथा वर्तमान नक्षत्रयोग करण लग्न मुहूर्त समवाये एवं ग्रहगणविशिष्टायां शुभ पुण्यतिथौ ॐ तत्सत् परमेश्वर प्रीत्यर्थं यथाशक्ति ब्रह्मयज्ञेनाहं यक्ष्ये ॥

(પછી નીચે પ્રમાણે ન્યાસ કરવાઃ—)

ॐ तिर्यग्बिलश्चमस ऊर्ध्वबुध्नःच्छंदःपुरुषायनमः—मुखे । ॐ गौतमभरद्वाजाभ्यांनमः—नेत्रयोः । ॐ विश्वामित्र जमदग्निभ्यांनमः श्रोत्रयोः । ॐ वसिष्ठकश्यपाभ्यांनमः नासिकयोः । ॐ अत्रयेनमः—वाचि । ॐ गायत्र्यग्निभ्यां नमः—शिरसि ॐ उष्णिक्सवितृभ्यांनमः ग्रीवायाम् । ॐ बृहतीबृहस्पतिभ्यां नमः—हनौ ॐ बृहद्रथंतरद्यावापृथिवीभ्यां नमः—बाह्वोः ॐ त्रिष्टुबिंद्राभ्यां नमः—नाभौ । ॐ जगत्यादित्याभ्यांनमः श्रोण्योः । ॐ अतिच्छंदा प्रजापतिभ्यां नमः—लिंगे । ॐ यज्ञायज्ञिय वैश्वानराभ्यां नमः गुदे । ॐ अनुष्टुब्विश्वेभ्यो देवेभ्यो नमः—ऊर्वोः ॐ पंक्तिमरुद्भ्योनमः-जान्वोः । ॐ द्विपदाविष्णुभ्यां नमः—पादयोः । ॐ विच्छंदावायुभ्यां नमः—नासापुटस्थप्राणेषु । ॐ न्यूनाक्षराछंदोभ्यो नमः—सर्वांगेषु ॥

(પછી બે હાથ વડે ત્રણ ત્રણ દર્ભો લઇ ચત્તા રાખેલા ડાબા હાથ ઉપર જમણો હાથ ઊંધો રાખી, તે કરપુટ જમણા સાથળ પર મૂકી, નેત્રોને અર્ધાં ઉઘાડાં રાખી, એકાગ્ર ચિત્ત થઇ, પ્રણવ અને ત્રણ વ્યાહૃતિ સહિત ગાયત્રીનો એકવાર પાઠ કરી પછી નીચેના મંત્રો ભણવા.)

ॐ इषेत्त्वोर्ज्जेत्त्वा वायवस्स्थदेवोवः सविता प्रार्पयतु श्रेष्ठतमाय कर्मण आप्यायध्वमघ्न्याइन्द्राय भागम्प्रजावतीरनमीवा अयक्ष्मा मा वस्तेन ईशतमाघशꣳसोध्रुवा अस्मिन्गोपतौ स्यातबह्वीर्यजमानस्यप- शून्पाहि ॥ ॐ वसोःपवित्रम् ॥ ॐ हिरण्मयेन पात्रेण सत्त्वस्यापि- हितंमुखम् ॥ योऽसावादित्ये पुरुषःसोऽसावहम् ॥ ॐ ३म् खम्ब्रह्म ॥

ॐ व्रतमुपैष्यन्नन्तरेणाहवनीयञ्च गार्हपत्यञ्च प्राङ्तिष्ठन्नप उप- स्पृशति। तद्यदप उपस्पृशत्यमेध्यो वै पुरुषो यदनृतं वदति तेन पूतिरन्त- रतोमेध्यावा आपो मेध्यो भूत्वा व्रतमुपायानीति पवित्रम् वा आपः पवित्रपूतो व्रतमुपायानीति तस्माद्वा अप उपस्पृशति ॥ सोग्निमेवा भी- क्षमाणो व्रतमुपैति ॥

ॐ प्राश्नीपुत्रादासुरिवासिनः प्राश्नीपुत्र आसुरायणादासुरा- यणआसुरेरासुरिर्याज्ञवल्क्याद्याज्ञवल्क्य उद्दालकादुद्दालकोऽरुणा दरुण उपवेशे रुपवेशिः कुश्रेः कुश्रिर्वाजश्रवसो वाजश्रवा जिह्वावतो बाध्योगा जिह्वावान् बाध्योगोऽसितादार्षगणादसितो वार्षगणोहरि- तात्कश्यपाद्धरितः कश्यपः शिल्पात्कश्यपाच्छिल्पः कश्यपः कश्य- पान्नैध्रुवेः कश्यपो नैध्रुविर्वाचो वागम्भिण्या अम्भिण्या दित्यादादि- त्त्यानीमानि शुक्लानि यजूꣳषि वाजसनेयेन याज्ञवल्क्ये नाख्यायन्ते॥

ॐ अग्निमीळे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम् होतारं रत्नधातमम्॥

ॐ अग्न आयाहि वीतये गृणानो हव्यदातये निहोता सत्सि बर्हिषि ॥

ॐ शन्नोदेवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये शं योरभिस्रवन्तु नः॥

ॐ अथानुवाकान्वक्ष्यामि ॥ ॐ मंडलं दक्षिणमक्षिहृदयं चाधिष्ठितं ॥ अथ शिक्षां प्रवक्ष्यामि ॥ अथातोऽधिकारः। फलयुक्तानि कर्माणि ॥ अथातो गृह्यस्थालीपाकानां कर्म ॥ वृद्धिरादैच् ॥ समाम्नायः समाम्नातः॥ मयरस तज भनलग संमितम् ॥ पंचसंवत्सरमयं युगाध्यक्षं प्रजापतिम् ॥ गौःग्मा ॥ अथातो धर्मजिज्ञासा ॥ अथातो ब्रह्मजिज्ञासा ॥ योगीश्वरं याज्ञवल्क्यं ॥ नारायणं नमस्कृत्य नरंचैव नरोत्तमम् । देवीं सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् ॥

(પછી બન્ને હાથ જોડી નીચે પ્રમાણે બોલવું.)

इति विद्या तपोयोनिरयोनिर्विष्णुरीडितः। वाग्यज्ञेनार्चितो देवः प्रीयतां मे जनार्दनः॥ रविमंडलमध्यस्थे । पुरुषे लोकसाक्षिणे। समर्पितं मयाचेदं ब्रह्मणः परमं पदम् ॥ ॐ ब्रह्मणेनमो ब्रह्मणेनमो ब्रह्मणेनमः ॥

(પછી દર્ભો દક્ષિણ દિશામાં નાંખવા.)

પછી બંને હાથ જોડી નીચે પ્રમાણે બોલી કાંઈ અપૂર્ણતા રહી હોય તેની પૂર્ણતા માટે ભગવાનને નમસ્કાર કરવો:-)

यस्य स्मृत्याच नामोक्त्या तपो यज्ञ क्रियादिषु । न्यूनं संपूर्णतां याति सद्योवंदेतमच्युतम् ॥

(પછી નીચે પ્રમાણે બોલી બ્રહ્મયજ્ઞની સમાપ્તીનો સંકલ્પ કરવો:—)

अनेन ब्रह्मयज्ञाख्येन कर्मणा भगवान् श्री परमेश्वरः प्रीयतां न मम॥

ઇતિ બ્રહ્મયજ્ઞ વિધિ.

અથ વૈશ્વદેવ વિધિ પ્રારમ્ભઃ

(પ્રથમ સંકલ્પ કરવો તેનો મંત્ર નીચે મુજબઃ-)

अत्राद्य महामांगल्यफलप्रदे मासोत्तमेमासे अमुकमासे अमुक-पक्षे अमुकतिथौ अमुक वासरे ममगृहे पञ्चसूना दोषपरिहारार्थे तथा च पाकशुध्यर्थे वैश्वदेवमहं करिष्ये ॥

यथातो गृह्य स्थालिपाकानां कर्मदर्भौपरिसमुह्य परिसमुह्य ३ गो-मयेनोपलिप्य ३ स्रुवेणोल्लिख्य ३ अनामिकांगुष्टेनोधृत्य ३ उदके-नाभ्युक्ष ३ अग्निमुपसमाधाय देवस्य आवाहनमंत्रः

आवोदेवास इमहेव्वामंप्रयत्त्वत्ध्वरे आवोदेवास आशिषो अग्नि-यासुहावामहे ॥ शांडिल्यगोत्रं पावकनाम्ने वैश्वानर इदमंत्रोदकचंदनं च पुष्पं ॥ येषोहदेवः प्रदिषोनु सर्वाःपूर्वोहंजातःसउगर्भेअंतःसएव जातःसजनिष्यमाणःप्रत्यङ्जनास्तिष्ठतिसर्वतोमुखः तत्राग्नौमुखकरणं देवान् भूतान् मनुष्यान् स्वाहाकारैर्जहुयात् ॐ भूः स्वाहा इदमग्नये न मम ॐ भुवः स्वाहा इदंवायवे न मम ॐ स्वः स्वाहा इदंसूर्याय न मम। ॐभूर्भुवः स्वःस्वाहा इदं प्रजापतये न मम ॥ देवस्येतिषडाहुतिनामप्र-जापतिऋषिःशाकलहोमे विनियोगः ॐ देवकृतस्यैनसोवयजनमसि स्वाहा इदमग्नये न मम ॐ पितृकृतस्यैनसोवयजनमसि स्वाहा इदम-ग्नये न मम ॐ मनुष्यकृतस्यैनसोवयजनमसि स्वाहा इदमग्नये न मम ॐ आत्मकृतस्यैनसोवयजनमसि स्वाहा इदमग्नये न मम ॥ ॐ एन-सङ एनसोवयजनमसि स्वाहा इदमग्नये न मम ॥ ॐ यच्चाहमे-नोविद्वांश्चकार यज्ञ ॐप्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापतये न मम ॐ इदमग्नये स्विष्टकृते स्वाहा इदमग्नये स्विष्टकृते न मम (भू बलिदान) ॐ धात्रेनमः इदंधात्रे न मम ॐविधात्रे नमः इदंविधात्रे न मम ॐसर्वेभ्योभूतेभ्यो नम इदं सर्वभूतेभ्य न मम ॐ भूतानांपतये नमः

इदंभूतानांचपतये नमः कंठवासः ॐ सनकादि मनुष्ये ब्रह्मपुत्रेभ्यः हंतः इदंसनकादिमनुष्येभ्यां न मम अप्सव्यं ॐ षट्पुरुषेभ्यः इदमन्नं-स्वधा इदंषट्पुरुषेभ्यो न मम सव्यं ॐ लक्ष्मिकांताय वासुदेवायनमः

(गोग्रास) सुरभिसहिता धेनुपवित्रा पापनाशनम् ॥
प्रतिग्राहंतुमग्रास गावत्रैलोक्यमातराम् ॥ १ ॥

(वायस बलिदान) यमोसियमदूतोसिवायसोसिमहामते ॥
अहोराग्रकृतंपापं बलिभक्षतुवायसः ॥ २ ॥

(पिपीलिकादि) पिपीलिकाः कीटपतंगकाद्या
बुभुक्षिताः कर्मणियोग बद्धाः ॥
ते तृप्तिमायांतु सदैवनूनं स्वर्गेपुतृप्ता सुखिनो भवन्तु ॥ ३ ॥

(अतिथि दान.) अतिथिं उपवादीं च ग्राततु मम बांधवौ ॥
चपावादिहरेत्पापं अतिथिमोक्षदायकम् ॥ ४ ॥

(श्वानबलि.) द्वौ श्वानौश्यामशबलौ वैवस्वतकुलोद्भवौ ॥
ताभ्यामन्नंप्रदास्यामि रक्षेतांपथि मां सदा ॥ ५ ॥

अन्नाभावे वैश्वदेवो तांबुलेनजलेनवा अथवा मंत्रविजानियात् वैश्वदेवंचकारयेत् ॥ इति वैश्वदेवः अनेन वैस्वदेवकृतेन भगवान यज्ञः नारायणः प्रीयतां न मम विभूति वंदनम् ॥

ઇતિ વૈશ્વદેવ-પ્રયોગ.

અથ ભોજન વિધાન.

જળથી કરેલા ચતુષ્કોણ ઉપર ભોજનનાં પાત્રો મૂકી, તેમાં ધૃતાદિયુક્ત ભોજનાન્ન પિરસાયા પછી જમણા હાથમાં જળ લેઈ ગાયત્રી મંત્રવડે તે જળથી પિરસેલા અન્નનું પ્રોક્ષણ કરી તે પરમાત્માને અર્પણ કર્યા પછી દિવસે "**सत्यंत्वर्त्तेन परिषिंचामि**" એ મંત્રવડે અને રાત્રે "**सत्येनपरिषिंचामि**" એ મંત્રવડે પાત્રની ચોમેર પંક્તિ નિવારણાર્થે જળની પ્રદક્ષિણા કરવી. તત્પશ્ચાત્ જમણેથી ડાબી તરફ જાય તેમ પાત્ર સન્મુખ જળની નાની ધારા કરવી. તે ધારા પર જમણી તરફથી ડાબી તરફ જાય તેમ ઘીવાળા ભાતના "**ॐ भूपतये स्वाहा.**" "**ॐ भुवनपतये स्वाहा.**" "**ॐ भूतानां पतये स्वाहा.**" એ મંત્રોથી ત્રણ્ય બલિ મૂકવા. તદનંતર "**ॐ अमृतोपस्तरणमसि स्वाहा**" એ મંત્રવડે જળનું આચમન કરી પછી ડાબા હાથવડે ભોજન--પાત્રને સ્પર્શ અને મૌન ધારણ કરી "**ॐ प्राणाय स्वाहा, ॐ अपानाय स्वाहा, ॐ व्यानाय स्वाहा, ॐ समानाय स्वाहा, ॐ उदानाय स्वाहा.**" આ પાંચ મંત્રોવડે ઘી દૂધવાળા ભાતના પાંચ કૉળિયા જમવા. પછી પાત્રપરથી ડાબો હાથ ઉઠાવી લઈ ધોઈ તે હાથની અનામિકા આંગળીવડે બન્ને નેત્રોને જળનો સ્પર્શ કરવો. ત્યાર પછી રૂચિ મુજબ જમવું. પાત્રનો સ્પર્શ તથા મૌન પ્રથમના પાંચ કૉળિયા જમવા લગી અવશ્ય રાખવું. પછી મૌન આદિ રાખવું તે પોતપોતાની ઈચ્છાપર છે. ભોજન વખતે ખૂણાઓની તરફ મુખ રાખી બેસવું. જમી રહ્યા પછી શેષ અન્નમાંથી પાત્રની ડાબી બાજુએ એક ચિત્રાહુતિ મૂકવી. પછી જમણા હાથમાં જળ લઈ "**ॐ अमृतापिधानमसि स्वाहा**" આ મંત્રવડે ઉત્તર આપોશનનું અર્ધું જળ પી જઈ અર્ધું

અંગુઠાના અને તર્જનીના મધ્યભાગથી દેવતીર્થની રીતે ચિત્રાહુતિ-પર રેડવું. પછી હાથ મ્હોં ધોઈ સોળ કોગળા કરવા. તદનંતર બે આચમન લેવાં. (અશૌચમાં પણ આ વિધિનો ત્યાગ કરવો નહીં.)

ભોજન કર્યા પછી શ્યાનું સ્મરણ કરવું ?

अगस्त्यं कुम्भकर्णं च शनिं च वडवानलम् ॥
आहार पचनार्थाय स्मरेद्भीमं च पंचमम् ॥ १ ॥

आतापि मारितो येन वातापिश्चनिपातितः ॥
समुद्र शोषितोयेन समेगस्त्यःप्रसीदतु ॥ २ ॥

इत्युक्त्वातु स्वहस्तेन परिमार्जेन्निजोदरम् ॥
अनायास प्रदायीनि कुर्यात् कर्माण्यतंद्रितः ॥ ३ ॥

(આ શ્લોક બોલી પોતાના પેટપર હાથ ફેરવવો.)

ઇતિ ભોજન-પ્રયોગ.

સાંજરે દીવો થાય ત્યારે શું સ્તુતિ કરવી ?

दीपो ज्योतिः परब्रह्म दीपो ज्योतिर्जनार्दनः ॥
दीपो हरतु मे पापं सन्ध्या-दीप नमोस्तु ते ॥ १ ॥

शुभं करोतु कल्याणमारोग्यं सुखसम्पदम् ॥
शत्रुबुद्धिविनाशंच दीपो ज्योतिर्नमोस्तु ते ॥

રાત્રિયે સૂતાં સમય શાનું સ્મરણ કરવું ?

(રાતે હાથ પગ ધોઈ પછી આ પ્રમાણે સ્મરણ કરવું કેઃ-)

जले रक्षतु वाराहः स्थले रक्षतु वामनः ॥
अटव्यां नारसिंहश्च सर्वतः पातु केशवः ॥

जले रक्षतु नन्दीशः स्थले रक्षतु भैरवः ॥
अटव्यां वीरभद्रश्चः सर्वतः पातु शंकरः ॥

अर्जुनः फाल्गुनोजिष्णुः किरीटीस्वेतवाहनः ॥
बिभत्सुर्विजयः कृष्णः सव्यसाची धनंजयः ॥

तिस्रोभार्याः कफल्लस्य दाहिनी मोहिनी सती ॥
तासां स्मरण मात्रेण चोरोगच्छति निष्फलः ॥

(कफल्लकः कळल्लकः कफल्लकः)

अगस्तिर्माधवश्चैव मुचुकुन्दो महाबलः ॥
कपीलो मुनिरास्तीकः पंचैते सुखसायिनः ॥

वाराण्यस्यां दक्षभागे कुक्कुटोनामवैद्विजः ॥
तस्यस्मरणमात्रेण दुःस्वप्नः सुखदोभवेत् ॥

नर्मदायैनमः प्रातः नर्मदायै नमोनिशिः ॥
नमोस्तु नर्मदे तुभ्यं त्राहि मां विष सर्पतः ॥

सर्पापसर्पभद्रं ते दूरंगच्छ महाविष ॥
जनमेजयस्य यज्ञान्ते आस्तीक वचनंस्मर ॥

आस्तीक वचनंश्रुत्वा यः सर्पो न निवर्त्तते ॥
शतधा भिद्यते मूर्ध्नि शिंशवृक्षफलं यथा ॥

(आस्तिकः आस्तिकः आस्तिकः विष्णु विष्णु विष्णु.)

(ઇત્યાદિ દેવસ્મરણ કરીને શયન કરવું.)

ઇતિ સંક્ષિપ્ત નિત્યકર્મ પ્રયોગ.

અથ યજ્ઞોપવીત ધારણા પ્રયોગ પ્રારમ્ભઃ

૧ પ્રથમ પૂર્વવત્ આચમન પ્રાણાયામ કરવાં. તે પછી નીચે મુજબ સંકલ્પ કરવો.

२. अद्यात्र महामांगल्यप्रदे अमुकमासे अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुकवासरे मम श्रौत स्मार्तकर्मानुष्ठान सिध्यर्थं तथाच अमुककर्माङ्गत्वेन नवीन यज्ञोपवीतधारणमहं करिष्ये ॥

(તે પછી નીચે મુજબ ધ્યાન કરવું.)

३ प्रजापतेर्यत्सहजं पवित्रं कार्पाससूत्रोद्भवब्रह्मसूत्रम् ॥
ब्रह्मत्वसिद्ध्यैच यशः प्रकाशं जपस्य सिद्धिं कुरु ब्रह्मसूत्रम् ॥
ॐ युवासुवासाः परिवीत आगात्सउश्रेयान्भवति जायमानः ।
तन्धाराशःकवयउन्नयंति स्वाध्यो मनसादेवयन्त ॥

(આ પછી યજ્ઞોપવીત–જનોઈ ધારણ કરવા નીચેનો મંત્ર બોલવો.

४ यज्ञोपवीतमितिमंत्रस्य परमेष्ठीऋषिः लिङ्गोक्तादेवतात्रिष्टुप् छंदः यज्ञोपवीत धारणे विनियोगः
ॐ यज्ञोपवीतम्परमम्पवित्र म्प्रजापतेर्यत्सहजम्पुरस्तात् ॥
आयुष्यमग्र्यप्रतिमुंच शुभ्रं यज्ञोपवीतम्बलमस्तुतेजः ॥
यज्ञोपवीतमसि यज्ञस्य त्वा यज्ञोपवीतेनोपनह्यामि ॥

(આ મંત્રવડે પૃથક્ પૃથક્ યજ્ઞોપવીત ધારણ કરવું.)

જુનું જનોઈ શું ભણી ત્યાગ કરવું ?

५ एतावद्दिन पर्यन्तं ब्रह्म त्वं धारितं मया ॥
जीर्णत्वात्त्वपरित्यागो गच्छ सूत्र यथासुखम् ॥

(આમ કહી માથા તરફથી જનોઇ કહાડી લઇ કોઈ પવિત્ર જગોમાં નાખવું.)

૬ અને તે પછી યથાશક્તિ ગાયત્રીમંત્રનો જપ કરવો અને તે પછી અર્પણ કરવું.)

૭ **अनेन नवीनयज्ञोपवीत धारणार्थं कृतेन यथाशक्ति गायत्री जपकर्मणा श्री सविता देवता प्रीयतां न मम ॥ ॐ तत्सद् ब्रह्मार्पणमस्तु ॥**

(આ પ્રમાણે યજ્ઞોપવીત ધારણ કરવું—અર્થાત્ નવું જનોઈ પહેરવું હોય તે વખતે સંકલ્પ કરી જનોઇને સંપુટ (કર સંપુટ)માં રાખી દશ ગાયત્રીમંત્રથી અભિમંત્રી શુદ્ધ જળથી ધોઈ ધારણ કરવું.

જનોઇ કયારે કયારે બદલવું યોગ્ય છે?

सूतके मृतके क्षौरे चांडालस्पर्शने तथा ॥
यज्ञसूत्रंनवीनंतु धारयेन् मनुरब्रवीत् ॥
स्वानरासभसंस्पर्शे म्लेच्छानां स्पर्शने तथा ॥
सूतके ग्रहणेश्चैव स्मशाने सूर्यसंक्रमे ॥
यज्ञसूत्रंनवीनंतु धारयेयुर्मनीषिणः ॥

નવીન જનોઇ જમણા ને ડાબા હાથના અંગુઠા તથા કનીષ્ટાથી લાંબું કરી ધ્યાન કરી જમણા હાથવડે માથાની તરફથી પ્હેરવું.

ઇતિ યજ્ઞોપવીતધારણવિધાન.

અથ શિવપૂજન વિધાન પ્રારમ્ભઃ

૧ વિભૂતિ—ભસ્મત્રિપુંડ્ર સ્નાન કર્યા પછી રૂદ્રાક્ષ ધારણ કરી આચમન પ્રાણાયામ કરવા અને તે પછીઃ—
"ॐ **श्रीमन् महागणाधिपतये नमः**" આમ કહી પછી સંકલ્પ કરવો.

૨ **अत्राद्य महामांगल्यप्रदे अमुक मासे अमुकपक्षे अमुक वासरे श्री रुद्रदेव प्रीत्यर्थं अमुक शिवपूजनमहं करिष्ये ॥**

૩ (તે પછી પૂજા માટે જે જળનો ભરેલો કળશ–પંચપાત્ર હોય તેનું પૂજન કરવું:–)

ॐ आपोहिष्ठा मयोभुवस्तान ऊर्ज्जेदधातनमहेरणायचक्षसे ॥

ॐ योवःशिवतमोरसस्तस्यभाजयतेहनः उशतीरिवमातरः ॥

ॐ तस्माअरङ्ग मामवोयस्यक्षयायजिन्वथ आपोजनयथाचनः ॥

(આ પ્રમાણે મંત્ર ભણી પછી પૂજાસામગ્રીને પવિત્ર કરવી; તેમજ શરીર માર્જન કરવું:–)

ॐ अपवित्रः पवित्रोवा सर्वावस्थां गतोपिवा ॥

यःस्मरेत्पुण्डरीकाक्षं सबाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥ १ ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः कलसस्थ वरुणाय नमः आवाहयामि सर्वोपचारार्थं गन्धाक्षत पुष्पाणि समर्पयामि ॥

(આ પ્રમાણે પૂજા કરી નમસ્કાર કરવો અને તે પછી ધ્યાનકરવું:–)

૪ ध्यायेन्नित्यं महेशंरजत गिरिनिभं चारुचंद्रावतंसं

रत्नाकल्पोज्जवलाङ्गं परशुमृगवराभीतिहस्तं प्रसन्नम् ॥

पद्मासीनं समन्तात्स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृतिं वसानं

विश्वाद्यं विश्ववन्द्यं निखिलभयहरं पंचवक्त्रं त्रिनेत्रम् ॥ २ ॥

ॐ नमस्तेरुद्रमंन्यवं उतोत इषवेनमः बाहुभ्यां मुततेनमः ॥

ध्यानं समर्पयामि.

(આ પ્રમાણે ભણી પછી શ્રી શિવજીનું આવાહન કરવું:–)

૫ एह्येहि गौरीश पिनाकपाणे शशाङ्कमौले वृषभाधिरूढ ॥

देवाधि देवेश महेश नित्यं गृहाण पूजां भगवन्नमस्ते ॥ ३ ॥

ॐ नमः शम्भवायचमयो भवाय च नमः शंकरायचमयस्कराय च नमः शिवायच शिवतरायच ॥ आगच्छ भगवन्देव स्थाने चात्र स्थिरो भव॥ यावत् पूजां करिष्यामितावत्त्वांसन्निधोभव॥

(આ પછી આસન સમર્પવું:–)

६ रम्यं सुशोभनं दिव्यं सर्व सौख्यकरं शुभम् ॥
आसनं च मयादत्तं गृहाण परमेश्वर ॥ ४ ॥
ॐ पुरुषएवेद सर्वं यदूभूतंयच्चभाव्यम् उतामृतत्वस्येशाना
यदन्नेनातिरोहति ॥

(તે પછી પાદ્ય સમર્પવું:-)

७ उष्णोदकं निर्मलं च सर्वसौगन्ध्यसंयुतम् ॥
पादप्रक्षालनार्थाय दत्तं ते प्रतिगृह्यताम् ॥ ५ ॥
ॐ एतावानस्य महिमा तो ज्यायाँश्चपुरुषङः ॥
पादोस्य विश्वाभूतानि त्रिपादस्यामृतन्दिवि ॥ ६ ॥

(આ પછી અર્ઘ્ય સમર્પવો:-)

८ अर्घ्यंगृहाणदेवेश गन्धपुष्पाक्षतैः सह ॥
करुणाकर मे देव गृहणार्घ्यंनमोस्तु ते ॥ ७ ॥
ॐत्रिपादूर्ध्वउदैत्पुरुषङः पादोस्येहाभवत्पुनः ॥
ततोविष्वयंक्‍वामत्साशनानशनेअभि ॥ ८ ॥

(આ પછી આચમન સમર્પવું:-)

९ सर्वतीर्थसमायुक्तं सुगन्धि निर्मलं जलम् ॥
आचम्यतां मया दत्तं गृहित्वा परमेश्वर ॥ ९ ॥
ॐ ततो विराडजायताविराजोधिपूरुषङः ॥
सजातोऽत्त्यरियच्यतपश्चाद् भूमिमथोपुरक ॥ १० ॥

(તે પછી સ્નાન-મંત્રસ્નાન સમર્પવું:-)

१० गंगासरस्वतीरेवापयोष्णीनर्मदाजलैः ॥
स्नापितोऽसि मया देव तथा शान्ति कुरुष्व मे ॥ ११ ॥

ॐतस्माद्यज्ञात्सर्वहुतं सम्भृतम्पपृदाज्ज्यम् ॥
पशूंस्तांश्चक्रे० ।यव्या नारण्याग्राम्म्याश्चये ॥ १२ ॥

(તે પછી પંચામૃત સ્નાન સમર્પવું:-)

११ पयो दधि घृतं चैव मधु च शर्करायुतम् ॥
पंचामृतं मयानीतं स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥ १३ ॥
ॐपंचनद्यः० सरस्वतीमपियन्ती सस्रोतसः०
सरस्वनीतु पंचधा सो देशे भवत् सरित् ॥
पंचामृतस्नानं समर्पयामि पंचामृत स्नान्ते शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि शुद्धोदक स्नानान्ते आचमनीयं समर्पयामि ॥

(તે પછી યજ્ઞોપવીત સમર્પવું અથવા તેને અભાવે અક્ષત સમર્પવાઃ-)

१२ नवभिस्तन्तुभिर्युक्तं त्रिगुणं देवतामयम् ॥
उपवीतं चोत्तरीयं गृहाण परमेश्वर ॥ १४ ॥
ॐ तस्मादश्वाऽअ. यज्ञोपवीताभावेऽक्षतान्समर्पयामि ॥

(તે પછી સુગંધ સમર્પવું વા તેના અભાવે અક્ષત સમર્પવાઃ-)

१३ श्रीखण्डं चन्दनं दिव्यं गन्धाढ्यं सुमनोहरम् ॥
विलेपनं सुरश्रेष्ठ चन्दनं प्रतिगृह्यताम् ॥ १५ ॥
ॐतंयज्ञम्ब. गन्धम् अक्षतासहितं च समर्पयामि ॥

(તે પછી પુષ્પ સમર્પવાઃ-)

१४ त्रिदलं त्रिगुणाकारं त्रिनेत्रं च त्रियायुधम् ॥
त्रिजन्मपापसंहारमेकबिल्वं शिवार्पणं ॥ १६ ॥
ॐ शिवोभवप्रजाभ्योमानुषीभ्यस्त्वमङ्गिरः. ॥
माद्यावापृथिवीऽअभिशोचीर्म्मान्तरिक्षम्मावनस्पतीन्
बिल्व समर्पयामि ॥

(તે પછી ધૂપ સમર્પણ કરવોઃ-)

१५ वनस्पतिरसोद्भूतो गन्धाढ्यो गन्ध उत्तमः ॥
आघ्रेयः सर्वदेवानां धूपोयं प्रतिगृह्यताम् ॥ १७ ॥
ॐ ब्राह्मणो. ॐ धूपं समर्पयामि ॥

(તે પછી દીપક સમર્પવોઃ-)

१६ आज्यं च वर्त्तीसंयुक्तं वन्हिना योजितं मया ॥
दीपं गृहाण देवेश, त्रैलोक्यतिमिरापह ॥ १८ ॥
ॐ चन्द्रमामनसो दीपं समर्पयामि ॥

(તે પછી નૈવેદ્ય સમર્પવુંઃ-)

१७ सर्कराघृतसंयुक्तं मधुरं स्वादु चोतमम् ॥
उपाहारसमायुक्तं नैवेद्यं प्रतिगृह्यताम् ॥ १९ ॥

ॐ नाभ्याऽ आ. ॐ प्राणाय स्वाहा, ॐ अपानाय स्वाहा, ॐ व्यानाय स्वाहा, ॐ समानाय स्वाहा, ॐ उदानाय स्वाहा, नैवेद्यं समर्पयामि ॥

(તે પછી પાણી સમર્પવુંઃ-)

१८ एलोशीरलवङ्गादिकर्पूरपरिवासितम् ॥
प्रासनार्थं कृतं तोयं गृहाण परमेश्वर ॥ २० ॥

उत्तरापोशनं हस्तप्रक्षालनं मुखप्रक्षालनं आचमनीयं च समर्पयामि ॥

(તે પછી તામ્બૂલ સમર્પવુંઃ-)

१९ [illegible]गफलं महद्दिव्यं नागवल्लीदलैर्युतम् ॥
एलाचूर्णादिसंयुक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम् ॥ २१ ॥
ॐ यत्पुरुषेण. ताम्बूलं समर्पयामि ॥

(તે પછી પ્રદક્ષિણા સમર્પવી:-)

२० यानि कानि च पापानि जन्मान्तरकृतानि वै ॥
तानि सर्वाणि नश्यन्तु प्रदक्षिणपदेपदे ॥ २२ ॥
ॐ सप्तास्या. प्रदक्षिणां समर्पयामि ॥

(તે પછી મંત્ર પુષ્પયુક્ત નમસ્કાર સમર્પવો:-)

२१ नानासुगंधपुष्पाणि यथाकालोद्भवानि च ॥
पुष्पांजलिं मयादत्तं गृहाण परमेश्वर ॥ २३ ॥
ॐ यज्ञेनयज्ञ. मंत्र पुष्पाञ्जलियुक्तो नमस्कार समर्पयामि ॥

(તે પછી અર્પણ મંત્ર ભણવો:-)

२२ अनेनावाहनासनपाद्यार्घ्याचमनीयस्नानवस्त्रोपवीतगन्धपुष्प धूपदीपनैवेद्यताम्बूलदक्षिणाप्रदक्षिणामन्त्रपुष्परूपैः षोडशोपचारैः अन्योपचारैश्च यथाज्ञानेन यथामिलितोपचारद्रव्यैः कृतेन पूजनाख्यकर्मणा, ॐ भूर्भुवः स्वः श्री शङ्करप्रीयन्तां न ममः ॐ तत् सद् ब्रह्मार्पणमस्तु ॥

यस्य स्मृत्वा च नामोक्त्या तपोयज्ञक्रियादिषु ॥
न्यूनं सम्पूर्णतां याति सद्यो वन्दे तमच्युतं ॥ २४ ॥
ॐ विष्णवे नमः ॐ विष्णवेनमः ॐ विष्णवे नमः

(તે પછી શંખભ્રમણ કરી જલધારા દેવી:-)

२३ शङ्खमध्ये स्थितं तोयं भ्रामितं केशवोपरि ॥
अङ्गलग्नं मनुष्याणा ब्रह्महत्यान्यपोहति ॥ २५ ॥

સૂચના:—

"ॐ नमः शिवाय" આ મંત્રથી જપ કરવો અથવા શિવગાયત્રી મંત્રવડે જપ કરવા:—

ॐ तत्पुरुषायविद्महे महादेवायधिमहितन्नोशिवप्रचोदयात् ॥

ॐ तत्पुरुषाय अंगुष्ठाभ्यां नमः विद्महे तर्जनीभ्यां नमः महादेवाय मध्यमाभ्यां नमः धीमहि अनामिकाभ्यां नमः तन्नोशिवः कनिष्टीकाभ्यां नमः प्रचोदयात् करतलकरपृष्टाभ्यां नमः इति करन्यासः ॥ ॐ तत्पुरुषाय हृदयायनमः विद्महे शिरसे स्वाहा महादेवाय शिखायैवषट् धीमहि कवचायहुं तन्नोशिव नेत्रत्रयायैवौषट् प्रचोदयात् अस्त्रायफट्, इतिहृदयादिन्यासः ॐ -ह्री श्री शिवाय नमः

ઇતિ શિવગાયત્રીસહ શિવપૂજન વિધાનઃ

અથ શિવત્સંક્ષિપ્તપૂજા પ્રયોગઃ

૧ સ્નાન તથા ભસ્મનાં ત્રિપુંડ્ર કરી રૂદ્રાક્ષ ધારણ કર્યા બાદ આચમન પ્રાણાયામ કરીને "ॐ मन् महा गणाधिपतये नमः" કરી સંકલ્પ કરવો.

२ अत्राद्य महामांगल्यप्रदे अमुक मासे अमुक पक्षे अमुक तिथौ अमुक वासरे श्रीसदाशिवप्रीत्यर्थे शिवपूजन महं करिष्ये ॥

(તે પછી પૂજા માટે ભરેલા કળશનું પૂજન કરવું:–)

३ ॐ भूर्भुवः स्वः कलशस्य वरुणाय नमः आवाहयामि सर्वोपचारार्थे गन्धाक्षतपुष्पाणि ॥

આ પ્રમાણે કહી તે કળશમાંનું થોડું જળ લઈ પૂજન સામગ્રીને તેમજ પોતાના શરીરને ॐ आपोहिष्टा. એ મંત્રવડે પ્રોક્ષણ કરવું, અને તે પછી પૂજન કરવું.)

४ ॐ नमः शिवाय स्नानं समर्पयामि, ॐ नमः शिवाय गन्धं समर्पयामि, ॐ नमः शिवाय पुष्पाणि समर्पयामि ॥ ॐ नमः

शिवाय धूपं समर्पयामि, ॐ नमः शिवाय दीपं समर्पयामि, ॐ नमः शिवाय नैवेद्यं समर्पयामि.

(આ મંત્રવડે પૂજોપચાર સમર્પણ કરી પછી ક્ષમાપન કરવું:-)

५ आवाहनं न जानामि न जानामि तवार्चनम् ॥
पूजां चैव न जानामि क्षमस्वपरमेश्वर ॥ १ ॥
मंत्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं सुरेश्वर ॥
यत्पूजितं मया देव परिपूर्णं तदस्तु मे ॥ २ ॥
यदक्षरं पदंभ्रष्टं मात्राहीनं च यद्भवेत् ॥
तत्सर्वंक्षम्यतां देव प्रसीद परमेश्वर ॥ ३ ॥
गतं पापं गतं दुःखं गतं दारिद्र्यमेव च ॥
आगता सुखसम्पत्तिः पुण्याच्च तव दर्शनात् ॥ ४ ॥
अन्यथा शरणं नास्ति त्वमेव शरणं मम ॥
तस्मात्कारुण्यभावेन रक्षस्वपरमेश्वर ॥ ५ ॥

(આ પછી પ્રદક્ષિણા મંત્ર ભણવો.)

६ यानि कानि च पापानि जन्मान्तरकृतानि वै ॥
तानि सर्वाणि नश्यन्ति प्रदक्षिणपदेपदे ॥ ६ ॥

(તે પછી અર્પણ મંત્ર ભણવો.)

७ अनेन पूजनेन श्रीशाम्बसदाशिवःप्रीयता न मम ॥

(તે પછી પંચાક્ષર મંત્રવડે બની શકે તેટલો જપ કરવો.)

ઇતિ સંક્ષિપ્ત શિવપૂજન વિધિ.

અથ શિવમાનસપૂજાસ્તોત્ર પ્રારમ્ભઃ

(શાર્દૂલવિક્રીડિત છંદ.)

रत्नैः कल्पितमासनं हिमजलैः स्नानं च दिव्याम्बरं नानारत्न विभूषितं मृगमदामोदांकितं चंदनम् । जातीचंपकबिल्वपत्ररचितं पुष्पं च धूपं तथा दीपं देव दयानिधे पशुपते हृत्कल्पितं गृह्यताम् ॥ १ ॥ सौवर्णे मणिखंडरत्नरचिते पात्रे घृतं पायसं भक्ष्यं पंचविधं पयोदधियुतं रंभाफलं पानसम् । शाकानामयुतं जलं रुचिकरं कर्पूरखंडोज्ज्वलं तांबूलं मनसा मया विरचितं भक्त्या प्रभो स्वीकुरु ॥२॥ छत्रं चामरयोर्युगं व्यजनकं चादर्शकं निर्मलं वीणाभेरिमृदंगकाहलकलागीतं च नृत्यं तथा । साष्टांगं प्रणतिः स्तुतिर्बहुविधा ह्येतत्समस्तं मया संकल्पेन समर्पितं तव विभो पूजां गृहाण प्रभो ३ आत्मा त्वं गिरिजा मतिः सहचराः प्राणाः शरीरं गृहं पूजा ते विषयोपभोगरचना निद्रा समाधिस्थितिः । संचारः पदयोः प्रदक्षिणविधिः स्तोत्राणि सर्वा गिरो यद्यत्कर्म करोमि तत्तदखिलं शंभो तवाराधनम् ॥४॥ इत्येवं हरपूजनं प्रतिदिनं यो वात्रिसंध्यं पठेत्सेवा श्लोकचतुष्टयं प्रतिदिनं पूजा हरेर्मानसी । सोऽयं सौख्यमवाप्नुयाद्द्युतिधरं साक्षाद्धरेर्दर्शनं व्यासस्तेन महावसानसमये कैलासलोकं गतः ५ करचरणकृतं वाक्कायजं कर्मजं वा श्रवणनयनजं वा मानसं वाऽपराधम् । विहितमविहितं वा सर्वमेतत्क्षमस्व जय जय करुणाब्धे श्रीमहादेव शंभो ॥ ६ ॥ इति श्रीशिवमानसपूजा समाप्ता ॥ ३ ॥

અથ ગણપતિ ધ્યાન.

(મંદાક્રાંતા-છંદ.)

श्वेताङ्गं श्वेतवस्त्रं सितकुसुमगणैः पूजितं श्वेतगन्धैः-
क्षीराब्धौ रत्नदीपैः सुरनरतिलकं रत्नसिंहासनस्थम् ॥
दोर्भिःपाशाङ्कुशाब्जाभयवरमनसं चंद्रमौलिं त्रिनेत्रं-
ध्यायेच्छान्त्यर्थमीशं गणपतिममलं श्रीसमेतं प्रसन्नम् ॥ १ ॥

ॐ नमोगणेभ्यो गणपतिभ्यश्च वो नमो नमोव्रातेभ्योव्रात पतिभ्यश्च वो नमोनमोगृत्सेभ्योगृत्सपतिभ्यश्च वो नमो नमो विरूपेभ्योविश्वरूपेभ्यश्च वो नमोनमङं सेनाभ्यङं.

શ્રી ગણપતિ જપ મંત્ર.

ॐ श्री ह्रीं क्लींग्लौंगंगणपतये वर वरद सर्वजनमेव समानय स्वाहा.

શ્રી ગણપતિ પ્રાર્થના.

(વસંતતિલકા છંદ.)

विघ्नेश्वराय वरदाय सुर प्रियाय लम्बोदराय सकलाय जगद्धिताय ॥
नागाननायश्रुतियज्ञविभूषिताय गौरीसुतायगणनाथ नमोनमस्ते ॥२॥

અથ શ્રી દેવી ધ્યાન.

नमो देव्यै महा देव्यै शिवायै सततं नमः
नमः प्रकृति भद्रायै नियताः प्रणताः स्म ताम् ॥ १ ॥

ॐ मनसङं काममाकूतिंवाचङ.सत्यमशीयपशूनां रूपमन्नस्यरशोयशङं. श्रीङ. श्रयताम्मयि स्वाहा ॥

શ્રીદેવી જાપ મંત્ર.

ॐ ह्रीँ श्रीँ क्लीँ परमेश्वरी स्वाहा.

શ્રી દેવી પ્રાર્થના.

पुरारितनुभागिनी दुरितसङ्घसंहारिणीभजन्मतिविवर्धिनी प्रबल दानवोन्मर्दिनी । तुषारगिरिनन्दिनी मुनिहृदन्तरालम्बिनी सदैव शुभवर्धिनी हर नितम्बीनी पातु वः ॥ १ ॥

શ્રી વિષ્ણુ ધ્યાન પ્રયોગ.

(મંદાક્રાંતા છંદ.)

शान्ताकारं भुजगशयनं पद्मनाभं सुरेशं
विश्वाधारं गगनसदृशं मेघवर्णं शुभाङ्गम् ।
लक्ष्मिकांतं कमलनयनं योगिभिर्ध्यानगम्यं
वन्दे विष्णु भवभयहरं सर्वलोकैक नाथम् ॥ १ ॥

શ્રી વિષ્ણુ દ્વાદશાક્ષર મંત્ર.

ॐ नमो भगवते वासुदेवायः

શ્રી વિષ્ણુ અષ્ટાક્ષર મંત્ર.

ॐ श्री नमो भगवते.

શ્રી વિષ્ણુગાયત્રી પ્રયોગ.

ॐ नारायणायविद्महेवासुदेवायधी।महितन्नोविष्णुप्रचोदयात्.

(ઇતિમંત્ર.)

ॐ नारायणाय अंगुष्ठाभ्यां नमः, विद्महे तर्जनीभ्यां नमः, वासुदेवाय मध्यमाभ्यां नमः धीमहि अनामिकाभ्यां नमः, तन्नोविष्णु कनिष्ठाकाभ्यां नमः, प्रचोदयात् करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः, (इति करन्यास) ॐ नाराणाय हृदया नमः विद्महे शिरसे स्वाहा, वासुदेवाय शिखायैवषट्, धीमहि कवचायहुं, तन्नोविष्णु नेत्रत्रयायवौषट्, प्रचोदयात् अस्त्रायफट् (इति अंगन्यास) ॐ उपेंद्राय विष्णवे नमः

અથ શ્રી સૂર્યધ્યાન પ્રયોગ.

(વસંતતિલકા છંદ.)

ध्येयः सदा सवितृमण्डलमध्यवर्ति नारायणः सरसिजासनसन्निविष्टः॥
केयूरवान्मकरकुण्डलवान्किरीटी हारी हीरण्मयवपुर्धृतशङ्खचक्रः॥१॥

ॐ सूर्यरश्मिर्हरिकेशः पुरस्तात्सविताज्योतिरुदयाँ२ अजस्रम्, तस्यपूषाप्रसवेयातिविद्वान्त्सम्पश्यन्विश्वाभुवनानिगोपाः ॥

શ્રી સૂર્ય પુષ્પાર્પણ મંત્ર.

भानो दिवकरादित्य मार्तण्ड जगतांपते ॥
अपांनिधे जगद्रक्ष भूतभावन भास्कर ॥ २ ॥

प्रणतार्तिहरादित्य विश्वचिन्तामणे विभो ॥
विष्णो हंसादिभूतेश पुष्पाणि प्रतिगृह्यताम् ॥ ३ ॥

ॐ सवितात्वासवानः सुवतामग्निर्गृहपतीनाः सोमोवनस्पतीनाम् बृहस्पतिर्वाचइ. इन्द्रोज्यैष्ठ्यायरुद्रःपशुभ्योमित्रःसत्योवरुणोधर्म्मपतीनाम् ॥

શ્રી સૂર્યગાયત્રી પ્રયોગ.

ॐ भास्करायविद्महेदिवाकरायधीमहितन्नोसूर्यः प्रचोदयात् (इतिमंत्र) ॐ भास्कराय अंगुष्टाभ्यांनमः, विद्महे तर्जनीभ्यां नमः, दिवाकराय मध्यमाभ्यां नमः, धीमहि अनामिकाभ्यां नमः तन्नो-सूर्यः कनिष्ठीकाभ्यां नमः प्रचोदयात् करतलकरपृष्टाभ्यां नमः (इति करन्यास) ॐ भास्कराय हृदयायनमः, विद्महे शिरसे स्वाहा दिवाकराय शिखायैवषट्, धीमहि कवचायहुं, तन्नोसूर्यः नेत्रत्रयाय वौषट्, प्रचोदयात् अस्त्रायफट् (इत्यंगन्यास) ॐ ह्रां-ह्रीं-ह्रूं-ह्रैं ह्रौं-ह्रः ॐ सूर्यात्मने देवाय नमः

સૂચનાઃ—"ॐ घृणिसूर्यआदितः" આ મંત્રવડે જપ કરાય તથા અર્ઘ્ય આપી શકાય છે.

અથ દેવ-ઋષિ-મનુષ્ય પિતૃતર્પણ વિધાન.

પ્રથમ જળાશયમાં સ્નાન કરી સ્વેત શુદ્ધ વસ્ત્ર પહેરી પૂર્વાભિ-મુખે કુશના આસન પર બેસી ત્રણ આચમન કરવાં. તે પછી બે કુશની પવિત્રી જમણા હાથની કનિષ્ઠિકા (છેલ્લી આંગળી) માં અને ત્રણ કુશની પવિત્રી ડાબા હાથની છેલ્લી આંગળીમાં પહેરી લેવી. તે પછી અર્ઘ્યમાં કુશ, જળ, ચોખા લઈ નીચે મુજબ સંકલ્પ કરવો.

ॐ अद्यैतस्य ब्रह्मणोन्हिद्वितीयेपरार्धेश्रीस्वेतवाराहकल्पे जम्बु-द्वीपे भारतवर्षे (भारतखंडे) आर्यावर्त्तैकदेशेकलियुगे कलिप्रथमे चरणे पुण्यक्षेत्रे अमुक सम्वत्सरे अमुक मासे अमुक पक्षे अमुक तिथौअमुक वासरे अमुक गोत्रोत्पन्न अमुक नामाहं देव ऋषि मनुष्य पितृगणादि-तर्पणमहं करिष्ये ॥

(આ પ્રમાણે બોલી ચોખા ત્રિકુશ લઈ એક એક અંજલી જલ નીચે પ્રમાણે બોલીને અર્ઘ્ય આપવો:—)

ॐ ब्रह्मादयोदेवा आगच्छन्तु गृह्णंत्वेतांजलांजलीन्, ॐ ब्रह्मा-तृप्यंताम्, ॐ विष्णुस्तृप्यताम्, ॐ रुद्रस्तृप्यंताम्, ॐ प्रजापति-स्तृप्यताम्, ॐ देवास्तृप्यंताम्, ॐ छन्दांसितृप्यंताम्, ॐ वेदा-स्तृप्यंताम्, ॐ ऋषयस्तृप्यंताम्, ॐ पुराणाचार्य्यास्तृप्यंताम्, ॐ गन्धर्वास्तृप्यंताम्, ॐ इतराचार्य्यास्तृप्यंताम्, ॐ संवत्सरस्सा-वयवस्तृप्यंताम्, ॐ देव्यस्तृप्यंताम्, ॐ अप्सरसस्तृप्यंताम्, ॐ देवानुगास्तृप्यंताम् ॐ नागास्तृप्यंताम्, ॐ सागरास्तृप्यंताम्, ॐ पर्वतास्तृप्यंताम्, ॐ सरितस्तृप्यंताम्, ॐ मनुष्यास्तृप्यंताम्, ॐ यक्षास्तृप्यंताम्, ॐ रक्षांसिस्तृप्यंताम्, ॐ पिशाचास्तृप्यंताम्, ॐ सुपर्णास्तृप्यंताम्, ॐ भूतानिस्तृप्यंताम्, ॐ पशवस्तृप्यंताम्, ॐ वनस्पतयस्तृप्यंताम्, ॐ औषधयस्तृप्यंताम्, ॐ भूतग्राम चतुर्विध-स्तृप्यंताम्.

(આ પ્રમાણે બોલી પછી જનોઇ કંઠી સમાનગળામાં નાખવી અને ઉત્તર મુખે બેસી નીચેના ઉચ્ચારસહ બે બે અંજલી પાણી કુશજળથી આપવું.)

ॐ सनकादयः सप्तमनुष्या आगच्छन्तु गृह्णंत्वेताञ्जलांजली-न्, ॐ सनकस्तृप्यतु, ॐ सनन्दनस्तृप्यतु, ॐ सनातनस्तृप्यतु, ॐ कपिलस्तृप्यतु, ॐ आसुरिस्तृप्यतु, ॐ वोढुस्तृप्यतु, पंच-शिखस्तृप्यतु ॥

(તે પછી પૂર્વ મુખે બેસી નીચે મુજબના ઉચ્ચાર સાથે અંજલીઓ આપવી.)

ॐ मरीच्यादि दश ऋषय आगच्छन्तुगृह्णंत्वेंताजलाञ्जलीन्, ॐ मरीचस्तृप्यताम्, ॐ अत्रीस्तृप्यताम्, ॐ अंगिरास्तृप्यताम्, ॐ

पुलस्त्यस्तृप्यताम्, ॐ पुलहस्तृप्यताम्, ॐ क्रतुस्तृप्यताम्, ॐ प्रचे-तास्तृप्यताम्, ॐ वसिष्टस्तृप्यताम्, ॐ भृगुस्तृप्यताम्, ॐ नारद-स्तृप्यताम् ॥

(તે પછી દક્ષિણ તરફ મ્હોં કરી નીચે મુજબના ઉચ્ચાર સહ જનાઈ અપસવ્ય કરી ત્રણ ત્રણ અંજલી જળ આપવું:–)

दक्षिणाभिमुखोभूत्वा सतिलैर्द्विगुणाकुशैः पितृतीर्थेण, ॐ कव्य-वाडनलादया दिव्य पितरः आगच्छन्तुगृह्णं त्वेताजलाञ्जलीन्, ॐ कव्यवाडस्तृप्यतामिदंतिलोदकं तस्मै स्वधानमः ॥ ॐ नलस्तृ-प्यतामिदंतिलोदकं तस्मै स्वधानमः ॥ ॐ सोमस्तृप्यतामिदंतिलोदकं तस्मै स्वधानमः ॥ ॐ यमस्तृप्यतामिदंतिलोदकं तस्मै स्वधानमः ॐ अर्यमास्तृप्यतामिदं तिलोदकं तस्मै स्वधानमः ॥ ॐ अग्निष्वात्ता-स्तृप्यामिदं जलंतेभ्यस्स्वधानमः ॐ सोमपाः पितर स्तृप्यतामिदं-तिलोदकं तस्मै स्वधानमः ॥ ॐ बर्हिषदः पितरस्तृप्यंतामिदं तिलो-दकं तस्मै स्वधानमः ॥

(તે પછી જમણો પગ જાંઘ નીચે દબાવી દક્ષિણ ભણી બેસી જનોઇ અપસવ્ય કરી નીચે પ્રમાણે દરેક યમોનાં ત્રણ ત્રણ વખત નામ બોલી દરેકને તિલકુશથી ત્રણ ત્રણ જલાંજલી આપવી.)

ॐ यमादि चतुर्दशदेवा आगच्छन्तुगृह्णंत्वेतांजलाञ्जलीन् ॥ ॐ यमाय नमः, ॐ धर्मराजाय नमः, ॐ मृत्यवे नमः, ॐ अन्तकाय नमः, ॐ वैवस्वताय नमः, ॐ कालाय नमः ॐ सर्वभूतक्षयाय नमः ॐ औदुम्बराय नमः ॐ दध्नाय नमः, ॐ नीलाय नमः ॐ परमेष्ठिने नमः, ॐ चित्राय नमः, ॐ चित्रगुप्ताय नमः ॥

(તે પછી આજ પ્રમાણે નીચેના ઉચ્ચાર સાથે પિતરોને પણ જલાંજલી આપવી.

ॐ अमुक गोत्रा अस्मत पितरः आगच्छन्तु गृह्णंत्वेतांजला-ञ्जलीन्, नाभिमात्राजलोस्थित्वा चिन्तमेदूर्ध्वमानसः ॥ आगच्छ-न्तुमे पितर इमंगृह्णंतत्वपोजलिम् ॥

(इतिवाहन.) ॐ अमुक गोत्रोऽस्मत् पिताऽमुक शर्मावसुस्वरूपस्तृप्यतामिदं जलं तस्मै स्वधा नमः ॥ ॐ अमुक गोत्रोस्मत्पितामहोऽमुकशर्मारुद्रस्वरूपस्तृप्यतामिदंजलंतस्मै स्वधा नमः ॥ ॐ अमुक गोत्रोऽस्मत् प्रपितामहोऽमुकशर्मा आदित्यस्वरूपंस्तृप्यतामिदं जलं तस्मै स्वधा नमः ॥

(તે પછી માતૃપક્ષે ઉપર મુજબ ઉચ્ચાર સાથ જલાંજલી દેવી.)

ॐ अमुक गोत्रोस्मन्माताऽमुक देवि गायत्रीरूपा तस्मै स्वधा नमः ॥ ॐ अमुकगोत्रास्मत्पितामह्यऽमुकदेवि सावित्रीरूपातस्मै स्वधा नमः ॥ ॐ अमुकगोत्रास्मत्प्रपितामह्यऽमुक देविसरस्वतीरूपा तस्मै स्वधा नमः ॥

(તે પછી માતામહ—નાના વગેરેને પણ આજ પ્રમાણે જલાંજલી આપવી:-)

ॐ अमुकगोत्रोऽस्मन् मातामहोऽमुकशर्माअग्निस्वरूपसपत्नीकस्तृप्यतामिदं जलं तस्मै स्वधा नमः ॥ ॐ अमुक गोत्रोऽस्मत्प्रपितामहोऽमुक शर्मा वरुणस्वरूपस्सपत्नीकस्तृप्यतामिदंजलंतस्मैस्वधानमः॥

(આ ક્રમથી આપવી; પરંતુ માતા જીવતી હોય તો 'स्वपित्रादिभ्यस्स पत्नीक' શબ્દ ઉમેરી દેવો. માતા વગેરેને માટે અલગ શબ્દ ઉમેરવાની જરૂર નથી. માતામહ આદિને માટે 'मातामहादीनांतु सपत्नी' શબ્દ ઉમેરાય છે; પણ કાકા, મામા, ભાઇ, ફઈ, માસી, બ્હેન, સાસુ, સસરો ગુરૂ વગેરે પિતરોનું તર્પણ કરવું હોય તેમાં નીચે પ્રમાણે બોલવું યોગ્ય છે:--)

ॐ आ ब्रह्मणस्तम्बपर्यन्तंदेवर्षिपितृमानवाःतृप्यंतु पितरः सर्वे मातृमातामहादयः अतीतकुलकोटीनां सप्तद्वीपनिवासिनाम् आ ब्रह्मभुवनाल्लोकादिदमस्तु तिलोदकम् ॥ येडं. बान्धवाबान्धवायेयेऽन्य-

न्यजन्मनीबान्धवाःसर्वतृप्तिमायान्तु मयादत्तेनवारिणा ॥ येकेयास्मत् कुलेजाता अपुत्रगोत्रिणोमृताः तेतृप्यन्तुमदत्तैंवस्त्रनिष्पीडोनोदकम् ॥ येषांपितानचभ्राता न पुत्रानान्यगोत्रिणः ते सर्वेतृप्तिमायान्तुमयोत्सष्टैःकुशोदकैः ॥

(તે પછી સવ્ય કરી આચમન કરવું અને નીચે પ્રમાણે ભીષ્મ તર્પણ કરવું.)

वैयाघ्रपदगोत्राय सांकृत्यप्रवरायच ॥ अपुत्रायददाम्येत जलम्भीष्मायवर्म्मणे ॥

(તદનંતર નીચેના મંત્રથી સૂર્યદેવને અર્ઘ્ય આપવા.)

एहिसूर्य्यसहस्त्रांशे तेजोराशेजगत्पते ॥ अनुकम्पयमांभक्त्या गृहणार्घ्यंदिवाकर ॥

સૂચનાઃ--પિતરને જલાંજલી જમણા હાથના અંગુઠાથી આપવી.

ઇતિ દેવર્ષિ મનુષ્ય પિતર તર્પણ સમાપ્તમ્.

અથ બગલામુખી મંત્ર.

ॐ ह्लीँ ह्लौँ ह्सौँ ह्णीँ બગલામુખી अमुकस्यवाङ्मनःस्तंम्हन कुरु कुरु ग्रसग्रसखाहि शोणितपिवपिव ह्णी ह्लौ ग्लौ ह्णी हुं फट् महाविपत्तौनाशिनी ॥

અથ ત્રીદેવસ્તુતિ.

शिवःस्वरूप केशवं हरिस्वरूपशंकरम् ॥
अखंडज्योति श्रीधरं निरंजनं निराकृतम् ॥ १ ॥
त्रिदेवमेकमूर्तिकं विरंचि विष्णु विश्वरम् ॥
[illegible] नमस्ते विष्णु विश्वरम् ॥ २ ॥

અથ શ્રી હનુમાન પ્રાર્થના.

मनोजवं मारुत तुल्यवेगं जितेंद्रियां बुद्धिमतां वरिष्ठाम् ॥
वातात्मजंवानरयूथमुख्यं श्रीरामदूतं शिरसा नमामिः ॥१॥

અથ આવશ્યકીય સૂચના.

ब्राह्मणक्षत्रियविसस्त्रयो वर्णाद्विजातयः ॥
श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तधर्मयोग्यास्तुनेतरे ॥ १ ॥

બ્રાહ્મણ ક્ષત્રી વૈશ્ય એ ત્રણે વર્ણ ઉપવીતનાં સંસ્કારી હોવાથી દ્વિજ સંજ્ઞક છે માટે શ્રુતિ સ્મૃતિ પુરાણોમાં કથેલ છે કે તે ત્રણે વર્ણ સનાતન ધર્મ સેવવા યોગ્યજ છે.

आत्मानो न सहायार्थे पितामाता च तिष्ठति ॥
न पुत्रदारा न ज्ञातिर्धर्मस्तिष्ठति केवलम् ॥ २ ॥

યાજ્ઞવલ્કયજી કહે છે કે–આત્માને ખરી મદદ કરવા માટે પિતા માતા પુત્ર સ્ત્રી કે જ્ઞાતિજનો કાયમ રહેતાં નથી; પરંતુ એક ધર્મજ મદદ કરવા હમેશાં કાયમ રહે છે. ૨.

संकल्पमूलः कामो वै यज्ञाः संकल्पसम्भवाः ॥
व्रतं नियमधर्मौ च सर्वे संकल्पजाः स्मृताः ॥ ३ ॥

કામદેવની ઉત્પત્તિ પણ સંકલ્પસિદ્ધ થવાથીજ છે, તેમજ યજ્ઞસિદ્ધિ પણ સંકલ્પ પેદા થઈ કાયમ રહેવાથી થાય છે, અને વ્રત નિયમ ધર્મ વગેરે પણ સર્વ કાર્યો સંકલ્પવડેજ સધાય છે અર્થાત્ સંકલ્પ બળવાન કવાથીજ સર્વાર્થસિદ્ધિ સધાય છે; માટે સારા સંકલ્પનું બળ મેળવી હમેશાં જીવન સફળ કરવું, એમ માર્કંડેયરી કહે છે. ૩

उच्चारे मैथुने चैव प्रस्रावे दन्तधावने ॥
श्राद्धे भोजनकाले च षट्सु मौन समाचरेत् ॥ ४ ॥

મંત્રોચ્ચારમાં—દંપતિ સમાગમમાં—દાતણ કરતી વખતમાં—શ્રાદ્ધ વિધાનમાં અને ભોજન સમયમાં મૌનને આદર આપવો એમ હારિતજી કહે છે. ૪

प्रातः ससलिलंभस्म मध्यान्हे गन्धमिश्रितम् ॥
सायान्हे निर्जलं भस्म एवं भस्म विलेपयेत् ॥ ५ ॥

સવારે પાણી સાથે તથા બપોરે સુગંધની મેલવણી સાથે અને સાંજે કશું મેળવ્યા વિનાજ ભસ્મ ધારણ કરવી યોગ્ય છે. ૫

श्राद्धे यज्ञे जपे होमे वैश्वदेवे सुरार्चने ॥
धृतत्रिपुण्ड्रःपूतात्मा मृत्युं जयति मानवः ॥ ६ ॥

શ્રાદ્ધ સમય, યજ્ઞ, હોમ અને વૈશ્વદેવ સમય તથા પૂજન વખતે ત્રિપુંડ્ અવશ્ય ધારણ કરવું કે જેથી અપવિત્રતા અને મૃત્યુને જીતી શકાય છે. ૬

स्नानं दानं जपोहोमः सन्ध्यास्वाध्याय कर्मसु ॥
उर्ध्वपुण्ड्रविहीनश्चेत्तत्सर्वं निष्फलं भवेत् ॥ ७ ॥

સ્નાન કર્યા બાદ, દાન, જપ, હોમ, સંધ્યા અને સ્વાધ્યાય સમય ઉર્ધ્વપુંડ્ જો ન કર્યું હોય તો તે સર્વ કામો નિષ્ફલ થાય છે; માટે અવશ્ય ધારણ કરવું.

श्रुतिः स्मृतिः सदाचारः स्वस्यच प्रियमात्मनः ॥
सम्यक् संकल्पजः कामो धर्ममूलमिदं स्मृतम् ॥ ८ ॥

મહાભારતમાં કથેલ છે કે—શ્રુતિ સ્મૃતિ સદાચાર આદિ સર્વ કામો સંકલ્પવડેજ સિદ્ધિને ભેટે છે માટે દૃઢ સંકલ્પ એજ ધર્મનું પણ મૂળ છે. ૮

[illegible]र्हीना तु या सन्ध्या [illegible] तु तर्पणम् ॥
दानं च दक्षिणाहीनं तत्सर्वं निष्फलं भवेत् ॥ ९ ॥

સન્ધ્યાકલ્પમાં કહેલ છે કે-કુશ વગર સન્ધ્યા, તિલ વગર તર્પણ અને દક્ષિણા વિના દાન તદ્દન નિષ્ફળતાવંતજ ગણાય છે માટે તે તે કાર્યોમાં તે તે વસ્તુનો અવશ્ય ઉપયોગ કરવો. ૯

सूतके मृतके वापि प्राणायाममन्त्रकम् ॥
तथा मार्जनमन्त्रांस्तु मनसोच्चार्य मार्जयेत् ॥ १० ॥

गायत्रीं सम्यगुच्चार्य सूर्यायार्घ्यं निवेदयेत् ॥
मार्जनं तु न वा कार्यमुपस्थानं न चैव हि ॥ ११ ॥

સૂતક મૃતક સમય, પ્રાણાયામ વખતે, મંત્રોચ્ચાર વખતે અને માર્જન મંત્ર સમય મનમાં બોલવું. એમ ભરદ્વાજજી કહે છે. ૧૦

તેમજ ગાયત્રીનો પૂર્ણપણે સ્પષ્ટ ઉચ્ચાર કરી સૂર્યને અર્ઘ્ય આપવો; પરંતુ માર્જન અને ઉપસ્થાનમાં તેમ ન કરવું. ૧૧

विभूतिर्यस्य नो भाले नाङ्गे रुद्राक्षधारणम् ॥
नहि वाण्यां शिवोच्चारस्तं त्यजेदन्त्यजं यथा ॥ १२ ॥

વિભૂતિ જેના કપાળમાં ધારણ કરેલી ન હોય, અંગમાં-ગળામાં રૂદ્રાક્ષ ધારણ કરેલ ન હોય અને વાણીમાં શિવ નામ ધારણ કરેલ ન હોય તો તેવા જનને અંત્યજ સમાન માની તેનો સંગ ત્યજવોજ યોગ્ય છે. ૧૨

अथ नव[illegible]गानां नाम.

प्रथमं शैलपुत्रीच द्वितीयं ब्रह्मचारिणीम् ॥
तृतीयं चन्द्रघंटेति कुष्मांडेति चतुर्थकम् ॥ १ ॥
पंचमं स्कंदमातेति षष्ठं कात्यायिनीस्तथा ॥
सप्तमं कालरात्रेति महागौरीतिअष्टमम् ॥ २ ॥
नवमं सिद्धिदात्रीय, नव दुर्गाः प्रकिर्तिताः ॥
उक्तान्येतानि नामानि ब्रह्मणैव महात्मना ॥ ३ ॥

અથ કળશસ્થાપનપૂજન વિધાન.

પ્રથમ જે કાર્ય માટે જળથી ભરેલો કળશ સ્થાપન કરવો હોય તે કળશમાં ગંગાદિનું આવાહન કરવું એટલે કેઃ—

गंगे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति ॥
नर्मदे सिन्धु कावेरि जलेस्मिन् सन्निधौभव ॥ १ ॥
ब्रह्मांडोदर तीर्थानी करैः स्पृष्टानितेरवे ॥
तेन त्वंसत्वरंदेव तीर्थंदेहि दिवाकर ॥ २ ॥

(આ પ્રમાણે આવાહન કરી વરૂણદેવનું પૂજન કરવુંઃ—)

ॐ तत्वायामि ब्रह्मणाऽवन्दमानस्तदाशास्तेयजमानोहविर्भि ॥
अहेडमानोऽवरुणेहबोध्युरुश समानऽआपुःप्रमोषी ॥ २ ॥

कलशे वरुणाय नम—(આટલું કહી સુગન્ધ ચોખા પુષ્પ સહિત પૂજન કરી પછી કળશને અભિમંત્રવો.)

कलशस्यमुखे विष्णुः कंठे रुद्रः समाश्रितः ॥
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः ॥ ३ ॥
कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुंधरा ॥
ऋग्वेदोथ यजुर्वेदः सामवेदो ह्यथर्वणः ॥
अंगैश्च सहिताः सर्वे कलशंतु समाश्रिताः ॥ ४ ॥

(આ મંત્રવડે પ્રાર્થના કરવીઃ—)

त्वत्तोये सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः ॥
त्वयि तिष्ठंति भूतानि त्वयि प्राणाः प्रतिष्ठिताः ॥ ५ ॥
शिवः स्वयं त्वमेवासि विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः ॥
आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेदेवाः सपैतृकाः ॥ ६ ॥
त्वयि तिष्ठंति सर्वेपि यतः कामफलप्रदाः ॥
त्वत्प्रसादादिमां कर्म कर्तुमीहे जलोद्भव ॥
सानिध्यँकुरु मे देव प्रसन्नो भव सर्वदा ॥ ७ ॥

(આ પછી કળશજળને આચમનીમાં લઈ તે વડે પોતાના આત્માનું સંપ્રોક્ષણ કરવું, તે પછી શરીરનું સંપ્રોક્ષણ કરી પછી થોડું પાણી લઇ પૂજન સામગ્રીનું સંપ્રોક્ષણ કરવું.)

ઇતિ કળશપૂજન વિધાન સંપુર્ણ.

संकष्टनाशनस्तोत्र.

(અનુષ્ટુપ છંદ.)

प्रणम्य शिरसा देवं गौरीपुत्रं विनायकम् । भक्त्या व्यासं स्मरेन्नित्यमायुःकामार्थसिद्धये ॥ १ ॥ प्रथमं वक्रतुंडं च एकदंतं द्वितियकम् । तृतीयं कृष्णपिंगाक्षं गजवक्रं चतुर्थकम् । २ । लंबोदरं पंचमं च षष्ठं विकटमेव च । सप्तमं विघ्नराजेंद्रंधूम्रवर्णं तथाष्टमम् । ३ । नवमं भालचंद्रं च दशमं तु विनायकम् । एकादशं गणपतिं द्वादशं तु गजाननम् ॥ ४ ॥ द्वादशैतानि नामानि त्रिसंध्यं यः पठेन्नरः । न च विघ्नभयं तस्य सर्वसिद्धिकरं परम् । ५ । विद्यार्थी लभते विद्यां धनार्थी लभते धनम् । पुत्रार्थी लभते पुत्रान्मोक्षार्थि लभते गतिम् ॥ ६ ॥ जपेद्गणपतिस्तोत्रं षड्भिर्मासैः फलं लभेत् । संवत्सरेण सिद्धिं च लभेन्नात्र न संशयः । ७ । अष्टानां ब्राह्मणानां च लिखित्वा यः समर्पयेत् । तस्य विद्या भवेत्सद्यो गणेशस्य प्रसादतः ॥ ८ ॥

शिवपंचाक्षरस्तोत्र.

(ઇંદ્રવજ્રાછંદ.)

नागेंद्रहाराय त्रिलोचनाय भस्मांगरागाय महेश्वराय। नित्याय शुद्धाय दिगंबराय तस्मै नकाराय नमः शिवाय ॥ १ ॥ मंदाकिनी सलिलचंदनचर्चिताय नंदीश्वर प्रमथनाथमहेश्वराय मंदारपुष्पबहुपुष्पसुपूजिताय तस्मै मकराय नमः शिवाय ॥ २ ॥ शिवाय गौरीवदनाब्जवृंदसूर्याय दक्षाध्वरनाशकाय। श्रीनीलकंठाय वृषध्वजाय तस्मै शिकाराय नमः शिवाय। ३। वसिष्ठकुंभोद्भवगौतमायमुनींद्रदेवार्चितशेखराय। चंद्रार्कवैश्वानरलोचनाय तस्मै वकाराय नमः शिवाय। ४। यक्षस्वरूपाय जटाधराय पिनाकहस्ताय सनातनाय। दिव्याय देवाय दिगंबराय तस्मै यकाराय नमः शिवाय ॥ ५ ॥ पंचाक्षरमिदं पुण्यं यः पठेच्छिवसन्निधौ। शिवलोकमवाप्नोति शिवेन सह मोदते। ६।

शिवताण्डवस्तोत्र.

(નારાચ છંદ).

जटाकटाहसंभ्रमभ्रमन्निलिंपनिर्झरी-विलोलवीचिवल्लरीविराजमानमूर्धनि। धगद्धगद्धगज्ज्वलल्ललाटपट्टपावके किशोरचंद्रशेखरे रतिः प्रतिक्षणं मम ॥ १ ॥ धराधरेंद्रनंदिनीविलासबंधुबंधुरस्फुरद्दृगंतसंततिप्रमोदमानमानसे। कृपाकटाक्षधोरणीनिरुद्धदुर्धरादपि क्वचिच्चिदंबरे मनोविनोदमेतु वस्तुनि ॥ २ ॥ जटाभुजंगपिंगलस्फुरत्फणामणिप्रभाकदंबकुंकुमद्रवप्रलिप्तदिग्वधूमुखे। मदांधसिंधुरस्फुरत्त्वगुत्तरीयमेदुरे मनो विनोदमद्भुतं बिभर्तु भूतभर्तरि ३ सहस्रलोचनप्रभृत्यशेषलेखशेखरप्रसूनधूलिधोरणीविधूसरांघ्रि पीठभूः। भुजंगराजमालया निबद्धजाटजूटकः श्रियै चिराय जायतां चकोरबंधुशेखरः ॥ ४ ॥ ललाटचत्वरज्वलद्धनंजयस्फुलिंगभानिपीतपंचसा-

यकंनमभिक्षिपनायकम् । सुधामयूखलेखया विराजमानशेखरं महा-
कपालि संपदे शिरो जटालमस्तु नः ॥५॥ करालभालपट्टिकाधगद्धग-
द्धगज्ज्वलद्धनंजयाधरीकृतप्रचंड पंचसायके । धराधरेंद्रनंदिनीकु-
चाग्रचित्रपत्रकप्रकल्पनैकशिल्पिनि त्रिलोचने मतिर्मम ॥६॥ नवीन-
मेघमंडलीनिरुद्धदुर्धरस्फुरत्कुहूनिशीथिनीतमःप्रबंधबंधुकंधरः निलिं-
पनिर्झरीधरस्तनोतु कृत्तिसिंधुरः कलानिधानबंधुरः श्रियं जगद्धुरं-
धरः ॥७॥ प्रफुल्लनीलपंकजप्रपंचकालिमच्छटाविडंबिकंठकंधरा रुचि-
प्रबंधकंधरम् । स्मरच्छिदं पुरच्छिदं भवच्छिदं मखच्छिदं गजच्छि-
दांधकच्छिदं तमंतकच्छिदं भजे ॥ ८ ॥ अगर्वसर्वमंगलाकलाकदं-
बमंजरीरसप्रवाहमाधुरीविजृंभणामधुव्रतम् । स्मरांतकं पुरांतकं भवां-
तकं मखांतकं गजांतकांधकांतकं तमंतकांतकं भजे ॥९ ॥जयत्वदभ्र-
विभ्रमभ्रमद्भुजंगमस्फुरद्धगद्धगद्विनिर्गमत्करालभालहव्यवाट् । धि-
मिद्धिमिद्धिमिध्वनन्मृदंगतुंगमंगलध्वनिक्रमप्रवर्तितप्रचंडतांडवः शिवः
॥ १० ॥ दृषद्विचित्रतल्पयोर्भुजंगमौक्तिकस्रजोर्गरिष्ठरत्नलोष्ठयोः सु-
हृद्विपक्षपक्षयोः । तृणारविंदचक्षुषोः प्रजामहीमहेंद्रयोः समंप्रवर्त्तय-
न्मनः कदा सदाशिवं भजे ॥ ११ ॥ कदानिलिंपनिर्झरीनिकुंजकोटरे
वसन्विमुक्तदुर्मतिः सदा शिरस्थमंजलिं वहन् । विमुक्तलोललोचनो
ललामभाललग्नकःशिवेति मंत्रमुच्चरन्कदा सुखी भवाम्यहम् ॥१२॥
इमं हि नित्यमेव मुक्तमुत्तमोत्तमं स्तवं पठन्स्मरन्ब्रुवन्नरो विशुद्धिमेति
संततम् । हरे गुरौ सुभक्तिमाशु याति नान्यथा गतिं विमोहनं हि
देहिनां सुशंकरस्य चिंतनम् ॥ १३ ॥ पूजावसानसमये दशवक्त्रगीतं
यः शंभुपूजनमिदं पठति प्रदोषे । तस्य स्थिरां रथगजेंद्रतुरंगयुक्तां
लक्ष्मीं सदैव सुमुखीं प्रददाति शंभुः ॥ १४ ॥

नारायणवर्म.

(અનુષ્ટુપ છંદ.)

येन गुप्तः सहस्राक्षः सवाहान् रिपुसैनिकान् । क्रीडन्निवविनिर्जित्य त्रिलोक्या बुभुजे श्रियम् ॥ १ ॥ भगवंस्तन्ममाख्याहि वर्म नारायणात्मकम् । यथाऽऽततायिनः शत्रून्येन गुप्तोऽजयन्मृधे ॥ २ ॥ वृतः पुरोहितस्त्वाष्ट्रो महेंद्रायानुपृच्छते । नारायणाख्यं वर्माह तदिहैकमनाःशृणु ॥३॥ (विश्वरूप उवाच) धौतांघ्रिपाणिराचम्य सपवित्र उदङ्मुखः । कृतस्वांगकरन्यासो मंत्राभ्यां वाग्यतः शुचिः ४ नारायणमयं वर्म सन्नह्योद्भय आगते । दैवभूतात्मकर्मभ्यो नारायणमयः पुमान्॥५॥पादयोर्जानुनोरुर्वोरुदरे हृद्युतोरसि। मुखे शिरस्यानुपूर्व्यादोंकारादीनिविन्यसेत् ६ ॐ नमो नारायणायेति विपर्ययमथापि वा । करन्यासं ततः कुर्याद्द्वादशाक्षर विद्यया ॥ ७ ॥ प्रणवादियकारांतमंगुल्यंगुष्टपर्वसु । न्यसेद्धृदयओंकारं विकारमनु मूर्धनि ॥ ८ ॥ षकारं तु भ्रुवोर्मध्ये णकारं शिखया न्यसेत् । वेकारं नेत्रयोर्युंज्यान्नकारं सर्वसंधिषु ॥ ९ ॥ वकारमस्त्रमुद्दिश्य मंत्रमूर्तिर्भवेद्बुधः । सविसर्गं फडंतं तत्सर्वदिक्षु विनिर्दिशेत् ॥ १० ॥ ॐ विष्णवे नमः । इत्यात्मानं परं ध्यायेध्ययं षट्शक्तिभिर्युतम् । विद्यातेजस्तपोमूर्तिमिमं मंत्रमुदाहरेत् ॥ ११ ॥ ॐ हरिर्विदध्यान्मम सर्वरक्षा न्यस्तांघ्रिपद्मः पतगेंद्रपृष्ठे । दरारिचर्मासिगदेषुचापपाशान्दधानोऽष्टगुणोऽष्टबाहुः ॥ १२ ॥ जलेषु मां रक्षतु मत्स्यमूर्तिर्यादोगणेभ्यो वरुणस्य पाशात् । स्थलेषु मायाबटुवामनोऽव्यात् त्रिविक्रमः खेऽवतु विश्वरूपः ॥ १३ ॥ दुर्गेष्वटव्याजिमुखादिषु प्रभुः पायान्नृसिंहोऽसुरयूथपारिः । विमुंचतो यस्य महाऽट्टहासं दिशो विनेदुर्न्यपतंश्च गर्भाः ॥ १४ ॥ रक्षत्वसौ माऽध्वनि यज्ञकल्पः स्वदंष्ट्रयोन्नीतधरो वराहः । रामोऽद्रिकूटेष्वथ विप्रवासे सलक्ष्मणोऽव्याद्भरताग्रजो माम् ॥१५॥

मामुग्रधर्मादखिलात्प्रमादान्नारायणःपातुनरश्चहासात् । दत्तस्त्वयोगादथ योगनाथःपायाद्गणेशःकपिलःकर्मबंधात् ॥ १६ ॥ सनत्कुमारोऽवतु कामदेवाद्धयाननो मांपथि देवहेलनात् । देवर्षिवर्यः पुरुषार्चनांतरात्कूर्मो हरिर्मां निरयादशेषात् ॥ १७ ॥ धन्वंतरिर्भगवान्पात्वपथ्याद्द्वंद्वाद्भयादृषभो निर्जितात्मा । यज्ञश्च लोकादहताज्जनांताद्बलो गणात्क्रोधवशादहींद्रः ॥ १८ ॥ द्वैपायनो भगवानप्रबोधाद्बुद्धस्तु पाषंडगणात्प्रमादात् । कल्किः कलेः कालमलात्प्रपातु धर्मावनायोरुकृतावतारः ॥ १९ ॥ मां केशवो गदया प्रातरव्याद्गोविंद आसंगव आत्तवेणुः । नारायणः प्राह्ण उदात्तशक्तिर्मध्यंदिने विष्णुररींद्रपाणिः ॥ २० ॥ देवोऽपराह्णे मधुहोग्रधन्वा सायं त्रिधामाऽवतु माधवो माम् । दोषे हृषीकेश उतरार्धरात्रे निशीथ एकोऽवतु पद्मनाभः ॥ २१ ॥ श्रीवत्सधामाऽपररात्र ईशः प्रत्यूष ईशोऽसिधरो जनार्दनः । दामोदरोऽव्यादनुसंध्यं प्रभाते विश्वेश्वरो भगवान्कालमूर्तिः ॥ २२ ॥ चक्रं युगांतानलतिग्मनेमिभ्रमत्समंताद्भगवत्प्रयुक्तम् । दंदग्धि दंदग्ध्यरिसैन्यमाशु कक्षं यथा वातसखो हुताशः ॥ २३ ॥ गदेशनिस्पर्शमविस्फुलिंगे निष्पिढिनिष्पिंढ्यजितप्रियासि । कूष्मांडवैनायकयक्षरक्षोभूतग्रहांश्चूर्णय चूर्णयारीन् ॥ २४ ॥ त्वं यातुधानप्रमथप्रेतमातृपिशाचविप्रग्रहचोरदृष्टीन् । दरेंद्र विद्रावय कृष्णपूरितो भीमस्वनोऽरेर्हृदयानि कंपयन् ॥ २५ ॥ त्वं तिग्मधारासिवरारिसैन्यमीशप्रयुक्तौ मम छिंधि छिंधि । चक्षूंषि चर्मन् शतचन्द्र छादय द्विषामघोनां हर पापचक्षुषाम् ॥ २६ ॥ यन्नो भयं ग्रहेभ्योऽभूत्केतुभ्यो नृभ्य एव च । सरीसृपेभ्यो दंष्ट्रिभ्यो भूतेभ्योऽघेभ्य एव च ॥ २७ ॥ सर्वाण्येतानि भगवन्नामरूपास्त्रकीर्तनात् । प्रयांतु संक्षयं सद्यो येऽन्ये श्रेयः प्रतीपकाः ॥ २८ ॥ गरुडो भगवांस्तोत्रस्तोभश्छंदोमयः प्रभुः । रक्षत्वशेषकृच्छ्रेभ्यो विष्वक्सेनस्य वाहनम् ॥ २९ ॥

सर्वाप ्यो हरेर्नामरूपयाना भानि नः । बुद्धींद्रियमनःप्राणान् पांतु पार्षदभूषणाः ॥ ३० ॥ यथा हि भगवानेन वस्तुतः सदसच्च यत् । सत्येनानेन नः सर्वे यांतु नाशमुपद्रवाः ॥ ३१ ॥ यथैकात्म्यानुभावानां ।वकल्परहितः स्वयम् । भूषणायुधलिंगाख्या धत्ते शक्तीः स्वमायया ॥ ३२ ॥ तेनैव सत्यमानेन सर्वज्ञो भगवान् हरिः । पातु सर्वैः स्वरूपैर्नः सदा सर्वत्र सर्वगः ॥ ३३ ॥ विदिक्षु दिक्षूर्ध्वमधः समंतादंतर्बहिर्भगवान्नारसिंहः । प्रहापयँल्लोकभयं स्वनेन स्वतेजसा ग्रस्तसमस्ततेजाः ॥ ३४ ॥ भगवन्निदमाख्यातं वर्म नारायणात्मकम् । विजेष्यस्यंजसा येन दंशितोऽसुरयूथपान् ॥ ३५ ॥ एतद्धारयमाणस्तु यं यं पश्यति चक्षुषा । पदा वा संस्पृशेत्सद्यः साध्वसात्स विमुच्यते ॥ ३६ ॥ न कुतश्चिद्भयं तस्य विद्यां धारयतो भवेत् । राजदस्युग्रहादिभ्यो व्याध्यादिभ्यश्च कर्हिचित् ॥ ३७ ॥ इमां विद्यां पुरा कश्चित्कौशिको धारयन् द्विजः । योगधारणया स्वांगं जहौ स मरुधन्वनि ॥ ३८ ॥ तस्योपरि विमानेन गंधर्वपतिरेकदा । ययौ चित्ररथः स्त्रीभिर्वृतो यत्र द्विजक्षयः ॥ ३९ ॥ गगनान्यपतत्सद्यः सविमानो ह्यवाक्शिरः । स वालखिल्यवचनादस्थीन्यादाय विस्मितः ॥ ४० ॥ प्रास्य प्राचीसरस्वत्यां स्नात्वा धाम स्वमन्वगात् । य इदं शृणुयात्काले यो धारयति चादृतः । तं नमस्यंति भूतानि मुच्यते सर्वतो भयात् ॥ ४१ ॥ (श्रीशुक उवाच) एतां विद्यामधिगतो विश्वरूपाच्छतक्रतुः । त्रैलोक्यलक्ष्मीं बुभुजे विनिर्जित्य मृधेऽसुरान् ॥ ४२ ॥

विष्णुपंजरस्तोत्र.

ॐ अस्य श्रीविष्णुपंजरस्तोत्रमंत्रस्य नारद ऋषिः । अनुष्टुप छंदः । श्रीविष्णुः परमात्मा देवता । अहं बीजम् । सोहं शक्तिः । ॐ ह्रीं कीलकम् । मम सर्वदेहरक्षणार्थे जपे विनियोगः । नारदऋषये नमः शिरसि ॐ अनुष्टुपछंन्दसे नमः मुखे । श्रीविष्णुपरमात्मदेवतायै नमः हृदये । अहं बीजं गुह्येसोहं शक्तिः पादयोः । ॐ ह्रीं कीलकं पादाग्रे । ॐ ह्रांह्रीं ह्रूंह्रैंह्रौंह्रः इति मंत्रः । ॐ ह्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः । ॐह्रीं तर्जनीभ्यां नमः । ॐह्रूं मध्यमाभ्यां नमः । ॐ ह्रैं अनामिकाभ्यां नमः । ॐ ह्रौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः । ॐह्रः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः इति करन्यासः । ॐह्रां हृदयाय नमः । ॐह्रीं शिरसे स्वाहा । ॐह्रूं शिखायै वषट् । ॐ ह्रैं कवचाय हुं । ॐ ह्रौंनेत्रत्रयायवौषट् ॐ ह्रःअस्त्राय फट् । इति अंगन्यासः । अहं बीजं प्राणायामं मंत्रत्रयेण कुर्यात् । अथ ध्यानम् । परं परस्मात्प्रकृतेरनादिमेकं निविष्ठं बहुधा गुहायाम् । सर्वालयं सर्वचराचरस्थं नमामि विष्णुं जगदेकनाथम् १ ॐ विष्णुपंजरकं दिव्यं सर्वदुष्टनिवारणम् । उग्रतेजो महावीर्यं सर्वशत्रुनिकृंतनम् २ त्रिपुरं दह्यमानस्य हरस्य ब्रह्मणोदितम् । तदहं संप्रवक्ष्यामि आत्मरक्षाकरं नृणाम् ३ पादौ रक्षतु गोविंदो जंघे चैवं त्रिविक्रमः । ऊरु मे केशवः पातु कटिं चैव जनार्दनः ४ नाभिं चैवाच्युतः पातु गुह्यं चैव तु वामनः । उदरं पद्मनाभश्च पृष्ठं चैव तु माधवः ५ वामपार्श्वं तथा विष्णुर्दक्षिणं मधुसूदनः । बाहूवोवै वासुदेवश्च हृदि दामोदरस्तथा ६ कंठं रक्षतु वाराहः कृष्णश्च मुखमंडलम् । माधवः कर्णमूले तु हृषीकेशश्च नासिके ७ नेत्रे नारायणो रक्षेल्ललाटं गरुडध्वजः । कपोलौ केशवो रक्षेद्वैकुंठः सर्वतो दिशम् ८ श्रीवत्सांकश्च सर्वेषामंगानां रक्षको भवेत् । पूर्वस्यां पुंडरीकाक्ष आग्नेय्यां श्रीधरस्तथा ॥९॥ दक्षिणे नारसिंहश्च नैऋत्यां माधवोऽवतु । पुरुषोत्तमो मे वारुण्यां वायव्यां च जनार्दनः ॥१०॥ गदाधरस्तु कौबे-

र्यामीशान्यां पातु केशवः । आकाशे च गदा पातु पाताले च सुद-
र्शनम् ॥११॥ सन्नद्धः सर्वगात्रेषु प्रविष्टो विष्णुपंजरः । विष्णुपंज-
रविष्टोऽहं विचरामि महीतले ॥१२॥ राजद्वारेऽपथे घोरे संग्रामे श-
त्रुसंकटे । नदीषु च रणे चैव चौरव्याघ्रभयेषु च ॥१३॥ डाकिनी-
प्रेतभूतेषू भयं तस्य न जायते । रक्ष रक्ष महादेव रक्ष रक्ष जनेश्वर
॥१४॥ रक्षंतु देवताः सर्वा ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । जले रक्षतु वाराहः
स्थले रक्षतु वामनः ॥१५॥ अटव्यां नारसिंहश्च सर्वतः पातु केशवः।
दिवा रक्षतु मां सूर्यो रात्रौ रक्षतु चंद्रमाः ॥१६॥ पंथानं दुर्गमं रक्षे-
त्सर्वमेव जनार्दनः । रोगविग्रहतश्चैव ब्रह्महा गुरुतल्पगः ॥१७॥
स्त्रीहत्यो बालघाती च सुरापी वृषलीपतिः । मुच्यते सर्वपापेभ्यो
यः पठेन्नात्र संशयः ॥१८॥ अपुत्रो लभते पुत्रं धनार्थी लभते ध-
नम् । विद्यार्थी लभते विद्यां । मोक्षार्थी लभते गतिम् ॥१९॥ आपदा
हरते नित्यं विष्णुस्तोत्रार्थसंपदा । यस्त्विदं पठते स्तोत्रं विष्णुपंजर-
मुत्तमम् ॥२०॥ मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकं स गच्छति । गो-
सहस्रफलं तस्य वाजपेयशतस्य च ॥२१॥ अश्वमेधसहस्रस्य फलं
प्राप्नोति मानवः । सर्वकामं लभेदस्य पठनान्नात्र संशयः ॥२२॥ जले
विष्णुः स्थले विष्णुः विष्णुः पर्वतमस्तके । ज्वालामालाकुले विष्णु
सर्व विष्णुमयं जगत् ॥२३॥

सप्त श्लोकी गीता.

(અનુષ્ટુપ છંદ.)

ओमित्येकाक्षरं ब्रह्मव्याहरन्मामनुस्मरन् । यः प्रयाति त्यज-
न्देहं स याति परमां गतिम् ॥ १ ॥ स्थाने हृषीकेश तव प्रकीर्त्या
जगत्प्रहृष्यत्यनुरज्यतेच । रक्षांसि भीतानि दिशो द्रवंति सर्वे नम-
स्यंति च सिद्धसंघाः ॥ २ ॥ सर्वतःपाणिपादं तत्सर्वतोऽक्षिशिरोमु-

खम् । सर्वतःश्रुतिमल्लोके सर्वमावृत्य तिष्ठति ॥ ३ ॥ कविं, पुराण-
मनुशासितारमणोरणीयांसमनुस्मरेद्यः । सर्वस्य धातारमचिंत्यरूपमा-
दित्यवर्णं तमसः परस्तात् ॥ ४ ॥ ऊर्ध्वमूलमधःशाख मश्वत्थं प्राहु-
रव्ययम् । छंदाँसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित् ॥ ५ ॥ सर्व-
स्य चाहं हृदि सन्निविष्टो मत्तः स्मृतिर्ज्ञानमपोहनं च । वेदैश्च सर्वैर-
हमेव वेद्यो वेदांतकृद्वेदविदेव चाहम् ॥ ६ ॥ मन्मना भव मद्भक्तो
मद्याजी मां नमस्कुरु । मामेवैष्यसि युक्त्वैवमात्मानं मत्परायणः ७

रामाष्टक.

(પ્રમાણિકા છંદ.)

भजे विशेषसुंदरं समस्तपापखंडनम् । स्वभक्तचित्तरंजनं सदैव
राममद्वयम् ॥ १ ॥ जटाकलापशोभितं समस्तपापनाशकम् । स्वभ-
क्तभीतिभंजनं भजे ह राममद्वयम् ॥ २ ॥ निजस्वरूपबोधकं कृपा-
करं भवापहम् । समं शिवं निरंजनं भजे ह राममद्वयम् ॥ ३ ॥
सप्रपंचकल्पितं ह्यनामरूपवास्तवम् । निराकृतिं निरामयं भजे ह
राममद्वयम् ॥ ४ ॥ निष्प्रपंचनिर्विकल्पनिर्मलं निरामयम् । चिदेक-
रूपसंततं भजे ह राममद्वयम् ॥ ५ ॥ भवाब्धिपोतरूपकं ह्यशेषदे-
हकल्पितम् । गुणाकरं कृपाकरं भजे ह राममद्वयम् ॥ ६ ॥ महावा-
क्यबोधकैर्विराजमानवाक्पदैः । परब्रह्मव्यापकं भजे ह राममद्वयम्
॥७॥ शिवप्रदं सुखप्रदं भवच्छिदं भ्रमापहम् । विराजमानदैहिकं भजे
ह राममद्वयम् ॥ ८ ॥ रामाष्टकं पठति यः सुकरं सुपुण्यं व्यासेन
भाषितमिदं शृणुते मनुष्यः । विद्यां श्रियं विपुलसौख्यमनंतकीर्तिं-
संप्राप्य देहविलये लभते च मोक्षम् ॥ ९ ॥

॥ म .गलक्ष्म्यष्ट . ॥

(અનુષ્ટુપ છંદ,)

नमस्तेऽस्तु महामाये श्रीपीठे सुरपूजिते । शंखचक्रगदाहस्ते महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते ॥ १ ॥ नमस्ते गरुडारूढे कोलासुरभयंकरि । सर्वपापहरे देवि महालक्ष्मि० ॥ २ ॥ सर्वज्ञे सर्ववरदे सर्वदुष्टभयंकरि । सर्वदुःखहरे देवि महालक्ष्मि न० ॥ ३ ॥ सिद्धिबुद्धिप्रदे देवि भुक्ति-मुक्तिप्रदायिनि । मंत्रमूर्ते सदा देवि महालक्ष्मि० ॥ ४ ॥ आद्यंतरहिते देवि आद्यशक्ति महेश्वरि । योगिनी योगसंभूते महालक्ष्मि० ॥ ५ ॥ स्थूलसूक्ष्ममहारौद्रे महाशक्ति महोदरे । महापाप हरे देवि महालक्ष्मि० ॥ ६ ॥ पद्मासनस्थिते देवि परब्रह्मस्वरुपिणि । परमेशि जगन्मात-र्महालक्ष्मि० ॥ ७ ॥ श्वेतांबरधरे देवि नानालंकारभूषिते । जगत्स्थिते जगन्मातर्महालक्ष्मि० ॥८॥ महालक्ष्म्यष्टकस्तोत्रं यः पठेद्भक्तिमान्नरः। सर्वसिद्धिमवाप्नोति राज्यं प्राप्नोति सर्वदा ॥ ९ ॥ एककाले पठे-न्नित्यं महापापविनाशनम् । द्विकालं यः पठेन्नित्यं धनधान्यसमन्वि-तः १० त्रिकालं यः पठेन्नित्यं महाशत्रुविनाशनम् । महालक्ष्मीर्भवे-न्नित्यं प्रसन्ना वरदा शुभा ॥ ११ ॥

॥ त्रिपुरसुंदरीस्तोत्र ॥

कदंबवनचारिणीं मुनिकदंबकादंबिनीं नितंबजितभूधरां सुरनि-तंबिनीसेविताम् । नवांबुरुहलोचनामभिनवांबुदश्यामलां त्रिलोचनकु-टुंबिनींत्रि.रसुंदरीमाश्रये ॥१॥ कदंबवनवासिनींकनकवल्लकीधारिणीं महार्हमणिहारिणीं मुखसमुल्लसद्वारुणीम् । दयाविभवकारिणीं विशद-लोचनीं चारिणीं त्रिलोचनकुटुंबिनीं त्रि.रसुंदरीमाश्रये ॥२॥ कदंबव-न.ालया कुचभरोल्लसन्मालया कुचोपमितशैलया गुरुकृपालसद्वेलया।

मदारुण[illegible] मधुरगीतवाचालया कयाऽपि घ[illegible] कव चेता वयं लीलया ॥ ३ ॥ [illegible]ध्यगां कनकमंडलोपस्थितां षडंबुरुहवासिनीं सततसिद्धसौदामिनीम् । विडंबितजपारुचिं विकचचंद्रचूडामणिं त्रिलोचनकुटुंबिनीं त्रिपुरसुंदरीमाश्रये ॥ ४ ॥ कुचांचितविपंचिकांकुटिलकुंतलालंकृतां कुशेशयनिवासिनीं कुटिलचित्तविद्वेषिणीम् । मद[illegible]लोचनां मनसिजारिसंमोहिनी मतंगमुनिकन्यकां मधुरभाषिणीमाश्रये ॥ ५॥ स्मरेत्प्रथमपुष्पिणीं रुधिरबिंदुनीलांबरां गृहीतमधुपात्रिकां मधुविघूर्णनेत्रांचलाम् । घनस्तनभरोन्नतां गलितचूलिकां श्यामलां त्रिलोचनकुटुम्बिनीं त्रिपुरसुंदरीमाश्रये ॥ ६ सकुंकुमविलेपनामलकचुंबिकस्तूरिकां समंदहसितेक्षणां सशरचापपाशांकुशाम् । अशेषजनमोहिनीमरुणमाल्यभूषांबरां जपाकुसुमभासुरां जपविधौ स्मराम्यंबिकाम् ॥ ७ ॥ पुरंदरपुरंध्रिकां चिकुरबंधसैरंध्रिकां पितामहपतिव्रतां पटुपटीरचर्चारताम् । मुकुंदरमणीं मणीलसदलंक्रियाकारिणीं भजामि भुवनांबिकांसुरवधूटिका चेटिकाम् ॥ ८ ॥

लक्ष्मी स्तोत्र.

(અનુષ્ટુપ છંદ.)

क्षमस्व भगवत्यव क्षमाशीले परात्परे । शुद्धसत्त्वस्वरूपे च कोपादिपरिवर्जिते ॥ १ ॥ उपमे सर्वसाध्वीनां देवीनां देवपूजिते । त्वया विना जगत्सर्वं मृततुल्यं च निष्फलम् ॥ २ ॥ सर्वसंपत्स्वरूपा त्वं सर्वेषां सर्वरूपिणी । रासेश्वर्यधिदेवी त्वं त्वत्कलाः सर्वयोषितः ॥ ३ ॥ कैलासे पार्वती त्वं च क्षीरोदे सिंधुकन्यका । स्वर्गे च स्वर्गलक्ष्मी स्त्वंमर्त्यलक्ष्मीश्च भूतले ४ वैकुंठे च महालक्ष्मीर्देवदेवी सरस्वती । गंगा च तुलसी त्वं च सावित्री ब्रह्मलोकतः ५ कृष्णप्राणाधिदेवी

त्वं गोलोके राधिका स्वयम् । रासे रासेश्वरी त्वं च वृंदावनवने वने ॥ ६ ॥ कृष्णप्रिया त्वं भांडीरे चंद्रा चंदनकानने । विरजा चंपकवने शतशृंगे च सुंदरी ॥ ७ ॥ पद्मावती पद्मवने मालती मालतीवने । कुंददंती कुंदवने सुशीला केतकीवने ॥ ८ ॥ कदंबमाला त्वं देविकदंबकाननेऽपि च । राजलक्ष्मी राजगेहे गृहलक्ष्मीर्गृहे गृहे ९ इत्युक्त्वा देवताः सर्वे मुनयो मनवस्तथा । रुरुदुर्नम्रवदनाः शुष्ककंठोष्टतालुकाः ॥ १० ॥ इति लक्ष्मीस्तवं पुण्यं सर्वं देवैः कृतं शुभम् । यः पठेत्प्रातरुत्थाय स वै सर्वं लभेद्‌ध्रुवम् ।११। अभार्यो लभते भार्यां विनीतां च सुतां सतीम् । सुशीलां सुंदरी रम्यामतिसुप्रियवादिनीम् ॥ १२ ॥ पुत्रपौत्रवतीं शुद्धां कुलजां कोमलांवराम् । अपुत्रो लभते पुत्रं वैष्णवं चिरजीविनम् ॥ १३ ॥ परमैश्वर्ययुक्तं च विद्यावंतं यशस्विनम् । भ्रष्ठराज्यो लभेद्राज्यं भ्रष्टश्रीर्लभते श्रियम् ॥ १४॥ हतबंधुर्लभेद्‌बंधुं धनभ्रष्टो धनं लभेत् । कीर्तिहीनो लभेत्कीर्तिं प्रतिष्ठां च लभेद् ध्रुवम् ॥ १५ ॥ सर्वमंगलदं स्तोत्रं शोकसंतापनाशनम् । हर्षानंदकरं शश्वद्धर्ममोक्षसुहृत्प्रदम् १६

अन्नपूर्णास्तोत्र.

(શાર્દૂલવિક્રીડિત છંદ.)

नित्यानंदकरी वराभयकरी सौंदर्यरत्नाकरी निर्धूताखिलघोरपावनकरी प्रत्यक्षमाहेश्वरी । प्रालेयाचलवंशपावनकरी काशीपुराधीश्वरी । भिक्षां देहि कृपावलंबनकरी मातान्नपूर्णेश्वरी ॥१॥ नानारत्नविचित्रभूषणकरी हेमांबराडंबरी मुक्ताहारविलंबमानविलसद्वक्षोजकुंभांतरी । काश्मीरागरुवासिता रुचिकरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि कृपा० ॥२॥ योगानंदकरी रिपुक्षयकरी धर्मार्थनिष्ठाकरी चंद्रा-

र्कानलभासमानलहरी त्रैलोक्यरक्षाकरी। सर्वैश्वर्यसमस्तवांछनकरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि कृपा० ॥३॥ कैलासाचलकंदरालयकरी गौरी उमा शंकरी कौमारी निगमार्थगोचरकरी ओंकारबीजाक्षरी। मोक्षद्वारकपाटपाटनकरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देही कृपा० दृश्यादृश्यप्रभूतवाहनकरी ब्रह्मांडभांडोदरी ;लीलानाटकसूत्रभेदनकरी विज्ञानदीपांकुरी। श्रीविश्वेशमनःप्रसादनकरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि कृपावलंबनकरी मातान्नपूर्णेश्वरी ॥५॥ उर्वी सर्वजनेश्वरी भगवती मातान्नपूर्णेश्वरी वेणीनीलसमान–कुंतलहरी नित्यान्नदानेश्वरी। सर्वानंदकरी दृशां शुभकरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि कृपा० ॥६॥ आदिक्षांतिसमस्तवर्णनकरी शंभोस्त्रिभावाकरी काश्मीरात्रिजलेश्वरी त्रिलहरी नित्यांकुरी शर्वरी। कामाकांक्षकरी जनोदयकरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि कृपा० ॥७॥ देवी सर्वविचित्ररत्नरचिता दाक्षायणी सुंदरी वामं स्वादुपयोधरप्रियकरी सौभाग्यमाहेश्वरी। भक्ताभीष्टकरी दशाशुभकरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि कृपा० ॥८॥ चंद्रार्कानलकोटिकोटिसदृशा चंद्रांशुबिंबाधरी चंद्रार्काग्निसमानकुंतलधरी चंद्रार्कवर्णेश्वरी। मालापुस्तकपाशसांकुशधरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि कृपा० ॥९॥ क्षत्रत्राणकरी महाऽभयकरी माता कृपासागरी साक्षान्मोक्षकरी सदाशिवकरी विश्वेश्वरी श्रीधरी। दक्षाक्रंदकरी निरामयकरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि कृपा० ॥१०॥ अन्नपूर्णे सदापूर्णे शंकरप्राणवल्लभे। ज्ञानवैराग्यसिद्ध्यर्थं भिक्षां देहि च पार्वती ॥११॥ माता च पार्वती देवी पिता देवो महेश्वरः। बांधवाः शिवभक्ताश्च स्वदेशो भुवनत्रयम् ॥१२॥

संकष्टन माष्टक.

(અનુષ્ટુપ છંદ.)

जैगीषव्य मुनिश्रेष्ठ सर्वज्ञ सुखदायक। आख्यातानि सुपुण्यानि श्रुतानि त्वत्प्रसादतः ॥१॥ नतृप्तिमधिगच्छामि तव वागमृतेन च। वदस्वैकं महाभाग संकटाख्यानमुत्तमम् ॥२॥ इति तस्य वचः श्रुत्वा जैगीषव्योऽब्रवीत्ततः संकष्टनाशनं स्तोत्रं शृणु देवर्षिसत्तम ॥३॥ द्वापरे तु पुरा वृत्ते भ्रष्टराज्यो युधिष्ठिरः। भ्रातृभिः सहितो राज्यनिर्वेदं परमं गतः ॥४॥ तदानी तु ततः काशी पुरीं यातो महामुनिः। मार्कंडेय इति ख्यातः सह शिष्यैर्महायशाः ॥५॥ तं दृष्ट्वास समुत्थाय प्रणिपत्य सुपूजितः। किमर्थं म्लानवदन एतत्त्वं मां निवेदय॥६॥ (युधिष्ठिर उवाच) संकष्टं मे महत्प्राप्तमेतादृग्वदनं ततः। एतन्निवारणोपायं किंचिद्ब्रूहि मुने मम ॥७॥ (मार्कंडेय उवाच) आनंदकानने देवी संकटानाम विश्रुता। वीरेश्वरोत्तरे भागे पूर्वं चन्द्रेश्वरस्य च ॥८॥ शृणु नामाष्टकं तस्याः सर्वसिद्धिकरं नृणाम्। संकटा प्रथमं नाम द्वितीयं विजया तथा ॥९॥ तृतीयं कामदा प्रोक्तं चतुर्थं दुःखहारिणी। शर्वाणी पंचमं नाम षष्ठं कात्यायनी तथा ॥१०॥ सप्तमं भीमनयना सर्वरोगहराऽष्टमम्। नामाष्टकमिदं पुण्यं त्रिसंध्यं श्रद्धयाऽन्वितः ॥११॥ यः पठेत्पाठयेद्वापि नरो मुच्येत संकटात्। इत्युक्त्वा तु द्विजश्रेष्ठमृषिर्वाराणसीं ययौ ॥१२॥ इतितस्यवचः श्रुत्वा नारदो हर्षनिर्भरः। ततः संपूजितां देवी वीरेश्वरसमन्विताम् ॥१३॥ भुजैस्तु दशभिर्युक्तां लोचनत्रयभूषिताम्। मालाकमंडलुयुतां पद्मशंखगदायुताम् ॥१४॥ त्रिशूलडमरुधरां खड्गचर्मविभूषिताम्। वरदाभयहस्तां तां प्रणम्य विधिनंदनः ॥ १५॥ वारत्रयं गृहीत्वा तु ततो विष्णुपुरं ययौ। एतत्स्तोत्रस्य पठनं पुत्रपौत्रविवर्धनम् ॥१६॥ संकष्टनाशनं चैव त्रिषु लोकेषु विश्रुतम्। गोपनीयं प्रयत्नेन महावंध्याप्रसूतिकृत् ॥१७॥

इन्द्राक्षीस्तोत्र.

ॐ अस्य श्रीइन्द्राक्षीस्तोत्रमन्त्रस्य सहस्राक्ष ऋषिः इन्द्राक्षी देवता अनुष्टुप छन्दः। महालक्ष्मीः बीजम्। भुवनेश्वरीति शक्तिः। भवानीति कीलकम्। ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं इति बीजानि। मम सर्वाभीष्टसिद्ध्यर्थे श्रीमदिन्द्राक्षीस्तोत्रजपे विनियोगः। ॐ इन्द्राक्षी इत्यंगुष्ठाभ्यां नमः। ॐ महालक्ष्मीरिति तर्जनीभ्यां नमः। ॐ माहेश्वरीति मध्यमाभ्यां नमः। ॐ अम्बुजाक्षीत्यनामिकाभ्यांनमः ॐ कात्यायनीति कनिष्ठिकाभ्यां नमः ॐ कौमारीति करतलकरपृष्ठाभ्यां नम। ॐ इन्द्राक्षीति हृदयाय नमः। ॐ महालक्ष्मीरिति शिरसे स्वाहा। ॐ महेश्वरीती शिखायै वषट्। ॐ अम्बुजाक्षीति कचवायहुम्। ॐ कात्यायनीति नेत्रत्रयाय वौषट्। ॐ कौमारीत्यस्त्रायफट्। ॐ भूर्भुवस्वरोम् इति दिग्बन्धनम्। पूर्वस्यां पातुमां ब्राह्मी चाग्नेय्यां तु महेश्वरी। कौमारी पातु याम्ये वै नैर्ऋत्ये पातु भैरवी॥ १ ॥ पश्चिमे पातु वाराही वायव्ये नारसिंहिका। कालरात्रिरुदीच्यां वा एशान्यां सर्वशक्तिधृक् ॥ २ ॥ ऊर्ध्वं मे भैरवी पातु चाधस्थं विंध्यवासिनी। यद्यद्विषममस्थानं तत्तद्रक्षतु चेश्वरी ॥ ३ ॥। अथ ध्यानम्। इन्द्राक्षीं द्विभुजां देवीं पीतवस्त्रद्वयान्विताम्। वामहस्ते वज्रधरां दक्षिणेन वरप्रदाम् ॥ १ ॥ इन्द्राक्षीं युवतीं देवीं नानालंकारभूषिताम्। प्रसन्नवदनाम्भोजामप्सरोगणसेविताम् ॥ २ ॥ द्विभुजां सौम्यवदनां पाशांकुशधरां पराम्। त्रैलोक्येमाहिनीं देवीमिन्द्राक्षीनामकीर्तिताम् ॥ ३ ॥ अथ मंत्रः। ॐ ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं क्लूं इन्द्राक्ष्यै नमः। इन्द्र उवाच। इंद्राक्षी नाम सा देवी दैवतैः समुदाहृता। गौरी शाकंभरी देवी दुर्गानाम्नीति विश्रुता ॥ ४ ॥ कात्यायनी महादेवी चंद्रघण्टा महातपा। सावित्री सा च गायत्री ब्रह्माणी ब्रह्मवादिनी ॥ ५ ॥ नारायणी भद्रकाली रुद्राणी कृष्णपिङ्गला। अग्निज्वाला रौद्रमुखी कालरात्रीस्तपस्विनी ॥ ६ ॥

मेघश्यामा सहस्राक्षी विष्णुमाया जलोदरी । महादेवी मुक्तकेशी घोररूप महाबला ॥ ७ ॥ अजिता भद्रदा नन्दा रोगहंत्री शिवप्रिया । शिवदूती कराली च प्रत्यक्षा परमेश्वरी ॥ ८ ॥ सदा संमोहिनी देवी सुंदरी भुवनेश्वरी । इन्द्राक्षी इन्द्ररूपा च इन्द्रशक्तिः परायणा ॥९॥ महिषासुरसंहर्त्रि चामुण्डा गर्भदेवता। वाराही नारसिंही च भीमा भैरवनादिनी ॥१०॥ श्रुतिः स्मृतिर्धृतिर्मेधा विद्या लक्ष्मीः सरस्वती । अनन्ता विजया पूर्णा मानस्तोकाऽपराजिता ॥११॥ भवानी पार्वती दुर्गा हैमत्यम्बिका शिवा । एतैर्नामशतैर्दिव्यैः स्तुता शक्रेण धीमता ॥१२॥ आयुरारोग्यमैश्वर्यं वित्तं ज्ञानं यशो बलम् । नाभिमात्रजले स्थित्वा सहस्रपरिसंख्यया ॥१३॥ जपेत्स्तोत्रमिमं मन्त्रं वाचां सिद्धिर्भवेत्ततः । अनेन विधिना भक्त्या मन्त्रसिद्धिश्च जायते ॥१४॥ संतुष्टा च भवेद्देवी प्रत्यक्षा संप्रजायते। शतमावर्त्तयेद्यस्तु मुच्यते नात्र संशयः ॥१५॥ आवर्त्तनसहस्रेण लभ्यते वाञ्छितं फलम् । सायं शतं पठेन्नित्यं षण्मासात्सिद्धिरुच्यते ॥१६॥ चोरव्याधिभयस्थाने मनसा ह्यनुचिन्तयन् । संवत्सरमुपाश्रित्य सर्वकामार्थसिद्धये॥१७॥ राजानं वश्यमाप्नोति षण्मासान्नात्र संशयः॥१८

सूर्यकवच.

सांब सांब महाबाहो शृणु मे कवचं शुभम्। त्रैलोक्यमंगलं नाम कवचं परमाद्भुतम् ॥१॥ यज्ज्ञात्वा मंत्रवित्सम्यक् फलं प्राप्नोति निश्चितम्। यज्ज्ञात्वा च महादेवो गणानामधिपोऽभवेत् ॥२॥ पठनाद्धारणाद्विष्णुः सर्वेषां पालकः सदा। एवमिंद्रादयः सर्वे सर्वैश्वर्यमवाप्नुयुः ॥३॥ कवचस्य ऋषिर्ब्रह्मा छंदोऽनुष्टुबुदाहृतः श्रीसूर्यो देवता चात्र सर्वदेवनमस्कृतः ॥४॥ यशआरोग्यमोक्षेषु विनियोगः प्रकीर्तितः। प्रणवो मे शिरः पातु घृणिर्वै पातु भालकम् ॥५॥ सूर्योऽव्यान्नयनद्वंद्वमादित्यः कर्णयुग्मकम्। अष्टाक्षरो महामंत्रः सर्वाभीष्टफलप्रदः ॥६॥ ह्रीँ बीजं मे मुखं पातु हृदयं भुवनेश्वरी। चंद्रबिंबं विंशदाद्यं पातु मे गुह्यदेशकम् ॥७॥ अक्षरोऽसौ महामंत्रः सर्वतंत्रेषु गोपितः। शिवो वह्निसमायुक्तो वामाक्षीबिंदुभूषितः ॥८॥ एकाक्षरो महामंत्रः श्रीसूर्यस्य प्रकीर्तितः। गुह्याद्गुह्यतरो मंत्रो वांछाचिंतामणिः स्मृतः ॥९॥ [illegible]दपर्यंतं सदा पातु मनुत्तमः। इतिते कथितं दिव्यं लोकेषु त्रिषु दुर्लभम् ॥१०॥ श्रीप्रदं कांतिदं नित्यं धनारोग्यविवर्धनम्। कुष्ठादिरोगशमनं महाव्याधिविनाशनम् ॥११॥ त्रिसंध्यं यः पठेन्नित्यमरोगी बलवान्भवेत्। बहुना किमिहोक्तेन यद्यन्मनसि वर्तते ॥१२॥ तत्तत्सर्वं भवेत्तस्य कवचस्य च धारणात्। भूतप्रेतपिशाचाश्च यक्षगंधर्वराक्षसाः ॥१३॥ ब्रह्मराक्षसवेताला न द्रष्टुमपि तं क्षमाः। दूरादेव पलायंते तस्य संकीर्तनादपि ॥१४॥ भूर्जपत्रे समालिख्य रोचनागरुकुंकुमैः रविवारे च संक्रांत्यां सप्तम्यांच विशेषतः॥१५॥ धारयेत्साधकः श्रेष्ठः श्रीसूर्यस्य प्रियो भवेत्। त्रिलोहमध्यगं कृत्वा धारयेद्दक्षिणे करे ॥१६॥ शिखायामथवा कंठे सोऽपि सूर्यो न संशय। इति ते कथितं सांब त्रैलोक्यमंगलाभिधम्। अज्ञात्वा कवचं दिव्यं यो जपेत्सूर्यमुत्तमम् ॥१७॥ सिद्धिर्न जायते तस्य कल्पकोटिशतैरपि ॥१८॥

सूर्याष्टक.

आदिदेव नमस्तुभ्यं प्रसीद मम भास्कर। दिवाकर नमस्तुभ्यं प्रभाकर नमोऽस्तु ते ॥१॥ सप्ताश्वरथमारूढं प्रचण्डं कश्यपात्मजम्। श्वेतपद्मधरं देवं तं सूर्यं प्रणमाम्यहम् ॥२॥ लोहितं रथमारूढं सर्वलोकपितामहम्। महापापहरं देवं तं सूर्यं प्रणमाम्यहम् ॥३॥ त्रैगुण्यं च महाशूरं ब्रह्मविष्णुमहेश्वरम्। महापापहरं देवं तं सूर्यं प्रणमाम्यहम् ॥४॥ बृंहितं तेजःपुंजं च वायुराकाशमेव च। प्रभुस्त्वं सर्वलोकानां तं सूर्यं प्रणमाम्यहम् ॥५॥ बंधूकपुष्पसंकाशं हारकुंडलभूषितम्। एकचक्रधरं देवं तं सूर्यं प्रणमाम्यहम् ॥६॥ तं सूर्यंजगत्कर्तारं महातेजःप्रदीपनम्। महापापहरं देवं तं सूर्यं प्रणमाम्यहम् ॥ ७ ॥ तं सूर्यं जगतां नाथं ज्ञानविज्ञानमोक्षदम्। महापापहरं देवं तं सूर्यं प्रणमाम्यहम् ॥ ८ ॥ सूर्याष्टकं पठेन्नित्यं ग्रहपीडाप्रणाशनम्। अपुत्रो लभते पुत्रं दरिद्रो धनवान्भवेत् ॥९॥ आमिषं मधुपानं च यः करोति रवेर्दिने। सप्तजन्म भवेद्रोगी जन्मजन्मदरिद्रहा ॥१०॥ स्त्रीतैलमधुमांसानि यस्त्यजेतु रवेर्दिने। न व्याधिशोकदारिद्र्यं सूर्यलोकं स गच्छति ॥ ११ ॥

सूर्यकवचस्तोत्र.

शृणुष्व मुनिशार्दूल सूर्यस्य कवचं शुभम्। शरीरारोग्यदं दिव्यं सर्वसौभाग्यदायकम् ॥ १ ॥ देदीप्यमानमुकुटं स्फुरन्मकरकुंडलम्। ध्यात्वा सहस्रकिरणं स्तोत्रमेमदुदीरयेत् ॥ २ ॥ शिरो मे भास्करः पातु ललाटं मेऽमितद्युतिः। नेत्रे दिनमणिः पातु श्रवणे वासरेश्वराः ॥ ३ ॥ घ्राणं घर्मघृणिः पातु वदनं वेदवाहनः। जिह्वा मे मानदः पातु कंठं मे सुरवंदितः ॥ ४ ॥ स्कंधौ प्रभाकरः पातु वक्षः पातु जनप्रियः। पातु पादौ द्वादशात्मा सर्वांगं सकलेश्वरः ॥ ५ ॥ सूर्यरक्षात्मकं स्तोत्रं लिखित्वा भूर्जपत्रके दधाति यः करे तस्य वशगाः सर्वसिद्धयः ॥ ६ ॥ सुस्नातो यो जपेत्सम्यग्योऽधीते स्वस्थमानसः स रोगमुक्तो दीर्घायुः सुखं पुष्टिं च विंदति ॥ ७ ॥ आदित्यस्य नमस्कारं ये कुर्वंति दिने दिने। जन्मांतरसहस्रेषु दारिद्र्यं नोपजायते ॥८॥

गुरुवरप्रार्थन पञ्चरत्नस्तोत्र.

(સ્રગ્ધરા છંદ.)

यं विज्ञातु भृगुः स्वं पितरमुपगतः पंचवारं यथावज्ज्ञानादेवामृताप्तैः सततमनुपमं चिद्विवेकादि लब्ध्वा । तस्मै तुभ्यं नमः श्रीहरिहरगुरवे सच्चिदानंदमुक्तानंताद्वैतमतीते न कुरु कितवतां पाहि मां दीनबंधो ॥१॥ यस्मान्नश्यस्य जन्मस्थितिविलयमिमे तैत्तिरीयः पठंति स्वाविद्यामात्रयोगात्सुखशयनतले मुख्यतः स्वप्नवच्च । तस्मै० ॥२॥ यो वेदांतैकलभ्यः श्रुतिषु नियमितस्तैत्तिरीयैश्च कण्वैरन्यैरप्यानिषेकादुदयपरिमितं चारुसंस्कारभाजाम् । तस्मै० ॥ ३॥ यस्मिन्नेवावसानाः सकलनिगमवाङ्मौलयः सुप्तपुंसि प्रोक्तं तन्नामयद्वै निजमहिमगतध्वांततत्कार्यरूपे । तस्मै० ॥ ४ ॥ चित्त्वात्संकल्पपूर्वं सृजति जगदिदं योगिवन्मायया यः स्वात्मन्येवाद्वितिये परमसुखदृशि स्वप्नवद्भूम्नि नित्ये। तस्मै० ॥ ५ ॥

निर्वाणषट्क.

(ભુજંગી છંદ).

मनोबुद्ध्यहंकारचित्तानि नाहं न च श्रोत्रजिह्वे न च घ्राणनेत्रे। न च व्योम भूमिर्न तेजो न वायुश्चिदानंदरूपः शिवोऽहं शिवोऽहम् ॥ १ ॥ न च प्राणसंज्ञो न वै पंचवायुर्न वा सप्तधातुर्न वा पंचकोशः न वाक्पाणिपादं न चोपस्थपायुश्चिदानंदरूपः शिवो० ॥ २ ॥ न मे द्वेषरागौ न मे लोभमोहौ मदो नैव मे नैव मात्सर्यभावः । न धर्मो न चार्थो न कामो न मोक्षश्चिदानंद० ॥ ३ ॥ न पुण्यं न पापं न सौख्यं न दुःखं न मंत्रो न तीर्थं न वेदा न यज्ञाः । अहं भोजनं नैव भोज्यं न भोक्तो चिदानं० ॥ ४ ॥ न मृत्युर्न शंका न मे जातिभेदः पिता नैव मे नैव माता च जन्म । न बंधुर्न मित्र गुरुर्नैव शिष्यश्चिदानंद० ॥ ५ ॥ अहं निर्विकल्पी निराकाररूपी विभुत्वाच्च सर्वत्र सर्वेंद्रियाणाम् । न चासंगतं नैव मुक्तिर्न मेयश्चिदानंद० ॥ ६ ॥

नवग्रहपीडाहरस्तोत्र.

ग्रहाणामादिरादित्यो लोकरक्षणकारकः । विषमस्थानसंभूतां पीडां हरतु मे रविः ॥ १ ॥ रोहिणीशः सुधामूर्तिः सुधागात्रः सुधाशनः । विषमस्थानसंभूतां पीडां हरतु मे विधुः ॥ २ ॥ भूमिपुत्रो महातेजा जगतां भयकृत्सदा । वृष्टिकृद्वृष्टिहर्ता च पीडां हरतु मे कुजः ॥ ३ ॥ उत्पातरूपो जगतां चंद्रपुत्रो महाद्युतिः । सूर्यप्रियकरो विद्वान्पीडां हरतु मे बुधः ॥ ४ ॥ देवमंत्री विशालाक्षः सदा लोकहिते रतः । अनेकशिष्यसंपूर्णः पीडां हरतु मे गुरुः ॥ ५ ॥ दैत्यमंत्री गुरुस्तेषां प्राणदश्च महामतिः । प्रभुस्ताराग्रहाणां च पीडां हरतु मे भृगुः ॥ ६ ॥ सूर्यपुत्रो दीर्घदेहो विशालाक्षः शिवप्रियः । दीर्घचारः प्रसन्नात्मा पीडां हरतु मे शनिः ॥ ७ ॥ महाशिरा महावक्त्रो दीर्घदंष्ट्रो महाबलः । अतनुश्चोर्ध्वकेशश्च पीडां हरतु मे शिखी ॥ ८ ॥ अनेकरूपवर्णैश्च शतशोऽथ सहस्रशः । उत्पातरूपो जगतां पीडां हरतु मे तमः ॥ ९ ॥

नवग्रहस्तोत्र.

जपाकुसुमसंकाशं काश्यपेयं महाद्युतिम् । तमोरिं सर्वपापघ्नं प्रणतोऽस्मि दिवाकरम् ॥ १ ॥ दधिशंखतुषाराभं क्षीरार्णवसमुद्भवम् । नमामि शशिनं सोमं शंभोर्मुकुटभूषणम् ॥ २ ॥ धरणीगर्भसंभूतं विद्युत्कांतिसमप्रभम् । कुमारं शक्तिहस्तं च मंगलं प्रणमाम्यहम् ॥ ३ ॥ प्रियंगुकलिकाश्यामं रूपेणाप्रतिमं बुधम् । सौम्यं सौम्यगुणोपेतं तं बुधं प्रणमाम्यहम् ॥ ४ ॥ देवानां च ऋषीणां च गुरुं कांचनसन्निभम् । बुद्धिभूतं त्रिलोकेशं तं नमामि बृहस्पतिम् ॥ ५ ॥ हिमकुंदमृणालाभं दैत्यानां परमं गुरुम् । सर्वशास्त्रप्रवक्तारं भार्गवं प्रणमाम्यहम् ॥ ६ ॥ नीलांजनसमाभासं रविपुत्रं यमाग्रजम् । छायामार्तंडसंभूतं तं नमामि शनैश्चरम् ॥ ७ ॥ अर्धकायं महावीर्यं चंद्रादित्य-

विमर्दनम् । सिंहिकागर्भसंभूतं तं राहुं प्रणमाम्यहम् ॥ ८ ॥ पलाश-
पुष्पसंकाशं तारकाग्रहमस्तकम् । रौद्रं रौद्रात्मकं घोरं तं केतुं प्रण-
माम्यहम् ॥ ९ ॥ इति व्यासमुखोद्गीतं यः पठेत्सुसमाहितः । दिवा
वा यदि वा रात्रौ विघ्नशांतिर्भविष्यति ॥ १० ॥ नरनारीनृपाणां च
भवेद्दुःस्वप्ननाशनम् । ऐश्वर्यमतुलं तेषामारोग्यं पुष्टिवर्धनम् ॥ ११ ॥
ग्रहनक्षत्रजाः पीडास्तस्कराग्निसमुद्भवाः । ता सर्वाः प्रशमं यांति व्यासो
ब्रूते न संशयः ॥ १२ ॥

नवनागनामस्तोत्र.

अनंतं वासुकिं शेषं पद्मनाभं च कंबलम् । शंखपालं धार्तराष्ट्रं
तक्षकं कालियं तथा ॥ १ ॥ एतानि नव नामानि नागानां च म-
हात्मनाम् । सायंकाले पठेन्नित्यं प्रातःकाले विशेषतः ॥ २ ॥ तस्मै
विषभयं नास्ति सर्वत्र विजयी भवेत् ॥ ३ ॥

ऋणमोचकमंगलस्तोत्र.

मंगलो भूमिपुत्रश्च ऋणहर्ता धनप्रदः । स्थिरासनो महाकायः
सर्वकामविरोधकः ॥ १ ॥ लोहितो लोहिताक्षश्च सामगानां कृपा-
करः । धरात्मजः कुजो भौमो भूतिदो भूमिनंदनः ॥ २ ॥ अंगारको
यमश्चैव सर्वरोगापहारकः । वृष्टेः कर्ताऽपहर्ता च सर्वकामफलप्रदः॥३
एतानि कुजनामानि नित्यं यः श्रद्धया पठेत् । ऋणं न जायते त-
स्य धनं शीघ्रमवाप्नुयात् ॥ ४ ॥ धरणीगर्भसंभूतं विद्युत्कांतिसम-
प्रभम् । कुमारं शक्तिहस्तं च मंगलं प्रणमाम्यहम् ॥ ५ ॥ स्तोत्रमं-
गारकस्यैतत्पठनीयं सदा नृभिः । न तेषां भौमजा पीडा स्वल्पाऽपि
भवति कचित् ॥ ६ ॥ अंगारक महाभाग भगवन्भक्तवत्सल । त्वां
नमामि ममाशेषमृणमाशु विनाशय ॥ ७ ॥ ऋणरोगादिदारिद्र्यं ये
चान्ये चापमृत्यवः । भयक्लेशमनस्तापा नश्यंतु मम सर्वदा ॥ ८ ॥
अतिवक्र दुराराध्य भोगमुक्तजितात्मनः । तुष्टो ददासि साम्राज्यं रुष्टो
हरसि तत्क्षणात् ॥९॥ विरिंचिशक्रविष्णूनां मनुष्याणां तु का कथा
तेन त्वं सर्वसत्त्वेन ग्रहराजो महाबलः ॥ १० ॥ पुत्रान्देहि धनं

देहि त्वामस्मि शरणंगतः । ऋणदारिद्र्यदुःखेन शत्रुणां च भयात्त-
तः ॥ ११ ॥ एभिर्द्वादशभिः श्लोकैर्यः स्तौति च धरासुतम् । महतिं
श्रियमाप्नोति ह्यपरो धनदो युवा ॥ १२ ॥

शनिस्तोत्र.

अस्य श्रीशनैश्चरस्तोत्रमंत्रस्य दशरथ ऋषिः । शनैश्चरो देवता त्रिष्टुपछंदः । शनैश्चरप्रीत्यर्थं जपे विनियोगः । दशरथ उवाच । कोणोंऽतको रौद्रयमोऽथ बभ्रुः कृष्णः शनिः पिंगलमंदसौरिः । नित्यं स्मृतो यो हरते च पीडां तस्मै नमः श्रीरविनंदनाय ॥ १ ॥ सुरासुराः किंपुरुषोरगेंद्रा गंधर्वविद्याधरपन्नगाश्च । पीडयंति सर्वे विषमस्थितेन तस्मै नमः श्रीरविनंदनाय ॥ २ ॥ नरा नरेंद्राः पशवो मृगेंद्रा वन्याश्च ये कीटपतंगभृंगाः । पीडयंति सर्वे विषमस्थितेनतस्मै नमः श्रीरविनंदनाय ॥ ३ ॥ देशाश्च दुर्गाणि वनानि यत्र सेनानिवेशाः पुरपत्तनानि । पीडयंति सर्वे विषमस्थितेन तस्मै नमः श्रीरविनंदनाय ॥ ४ ॥ तिलैर्यवैर्माषगुडान्नदानैर्लोहेन नीलांबरदानतो वा । प्रीणाति मंत्रैर्निजवासरे च तस्मै नमः श्रीरविनंदनाय ॥ ५ ॥ प्रयागकूले यमुनातटे च सरस्वतीपुण्यजले गुहायाम् । यो योगिनां ध्यानगतोऽपि सूक्ष्मस्तस्मै नमः श्रीरविनंदनाय ॥ ६ ॥ अन्यप्रदेशात्स्वगृहं प्रविष्टस्तदीयवारे स नरः सुखी स्यात् । गृहाद्गतो यो न पुनः प्रयाति तस्मै नमः श्रीरविनंदनाय ॥ ७ ॥ स्रष्टा स्वयंभूर्भुवनत्रयस्य त्राता हरीशो हरते पिनाकी । एकस्त्रिधा ऋग्यजुःसाममूर्तिस्तस्मै नमः श्रीरविनंदनाय ॥ ८ ॥ शन्यष्टकं यः प्रयतः प्रभाते नित्यं सुपुत्रैः पशुबांधवैश्च । पठेच्च सौख्यं भुवि भोगयुक्तः प्राप्नोति निर्वाणपदं तदंते ॥ ९ ॥ कोणस्थः पिंगलो बभ्रुः कृष्णो रौद्रोंऽतको यमः । सौरिः शनैश्चरो मंदः पिप्पलादेन संस्तुतः ॥ १० ॥ एतानि दश नामानि प्रातरुत्थाय यः पठेत् । शनैश्चरकृता पीडा न कदाचिद्भविष्यति ॥ ११ ॥

